5

D. T. O. M. A.

JOHANNIS TARNOVII
S. S. Theol. D. & in Academia Rostochiensi
Professoris,

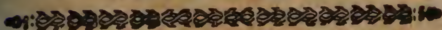
In Prophetam NAHUM COMMENTARIUS;

In quo Textus
Analysi perspicuâ illustratur,
ex fonte Hebræo explicatur,
locis S. S. parallelis confirmatur,
à pravis xepositionibus vindicatur.

Usus verò in Locis communibus ex ipsâ scripturâ natis & probatis indicatur.

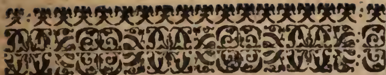
Adjectus est in fine index verborum & rerum memorabilium.

Psalm. 23. vers. 4.
שִׁבְטְךָ וּמִשְׁעַנְתֶּךָ הֵמָּה יְנַחֲמֻנִי׃

ROSTOCHI,
Typis Johannis Richelii, Sen. Typ. exscriptus.
Sumptibus Joachimi Wilden, Bibliopol.
Anno Æræ Christianæ 1652.

JEHOVÆ
SACRUM.

PROLEGOMENA

IN NAHUMUM

זֶה יְנַחֲמֵנוּ מִמַּעֲשֵׂנוּ׃

AD Nahumum ex recensione hebræorum inter prophetas minores septimum explicandum quando accedimus, more nostro, sed solito brevius, quædam præfabimur, visuri, quis, quid, quando, quibus, quâ occasione, quo fine, & quotuplicia Prophetaverit.

I. *Nahum* quis *fuerit, paucis ipse indicat in suæ prophetiæ titulo, nempe* videns *seu propheta* ex Elkosch, *viculo Galileæ (ut in h.l. scribit Hieronymus) oriund⁹. Hebræum nomen* נַחוּם *si interpretari velis, significatione idem est quod* נֹחַ *i. e. consolator, cum à Rad.* נָחַם *id est, consolatus est, utrumq; sit deductum, illud integrâ, hoc per apocopen Gen. 5, 29. literâ ultimâ rescissa. Et hic quidem omen nomen habet, siquidem piis Judæorum reliquiis fuit magno solatio hoc ejus vaticinium: in quo* 1. Quis hic propheta & nominis ἔτυμον.

II. *Immensam Dei potentiam describens Assyriis primùm ultionem divinam & interitum prædicit: omnes eludendi hujus divini judicii vias præcludit, & præsidia adimit, ex hostium, quos immissurus est, formidabili descriptione, atq; exemplo aliarum civitatum æquè potentium, Deo fore longè facilimam harum minarum executionem docet, videlicet ut exscindatur Nineve, & imperium ad Chaldæos transferatur, quæ omnia faciunt ad consolationem piorum* 2. Summa Prophetiæ.

 Judæ-

dæorum gaudio, v. 15. Posterius de loco, hoc est, civitate Nineve, cujus excidii denunciatio constat Narratione cap 2, & Confirmatione vers. 3. Illius membra principalia sunt duo; Unum descriptio, quâ comprehenduntur I. Antecedentia, ubi depingitur hostilis adventus v. 1. 2. & exercitus v. 3. 4. II. Res ipsa, nempe oppugnatio vers. 5. ac expugnatio v. 6. III Consequentia vers. 7. seqq. Alterum membrum est clausula Epiphonematica vers. 13. Hæc, confirmatio, quæ cap. 3. continetur, partim veras excidii causas ponit, injustitiam vers. 1. 2. 3. & idololatriam vers. 4. 5. 6. 7. partim falsas fiduciæ causas tollit vers. 8. seqq. de quibus postea in ἀναλύσει speciali ori.

CAPUT PRIMUM.

Argumentum.

Summa.

DEus in hostes suos populiq; sui maleficos potentissimus & severissimus: In bonos vero & fideles gratiosus, minatur vastitatem civitati Nineve, imò toti Assyriorum regno, & hinc Judæos consolatur, quod minimè ab horum duce Sennacheribo sint capiendi, sed ejus mortem citò audituri, & deinceps tranquillè sua festa celebraturi.

ἀνάλυσις popularis

Partes capitis alii populari modo constituunt quinq;, ita ut sint in I. prolegomena quædam, II. Thesis, Deum irasci hostibus suis, eosq; vindicaturum. III. Antithesis, Deum suæ Ecclesiæ curam agere, eamq; defensurum. IV. Conatus & Machinationes Assyriorum contra Judam Deum repressurum. V. Evangelii concionem in Juda inchoandam esse, nimirum tempore Messiæ, quomodo à posteriori docet, eos tam diu esse conservandos. Nos duas faciemus partes, διήγησιν καὶ παραίνεσιν. Illa complectitur prophetiæ hujus

Alia. partes duæ 1. διήγησις.

2. προφητεία continetur Enthymemate Ejus antecedens, hujus membrum I. *materiam seu argumentum, formam & modum revelationis, & causam instrumentalem, per quam est divulgata vers. 1. Hujus summa hoc continetur Enthymemate: Deus est zelotes adversus impios, & bonus erga pios, E. illos perdet, hos salvabit. Hæc vero particulatim explicantur. Nam antecedentis* pars prior de zelo & æstu iræ divinæ adversus Ecclesiæ hostes *proponitur v. 2. amplificatur I. occupatione, quam solvit distinctione objectorum: Est quidem bonus Deus, sed non ita, ut absolvat perseverantes improbos v. 3. II. Effectorum iræ Dei enumeratione, quæ fit generatione, quæ fit generatim in fine v. 3. & speciatim, siquidem Deus mare arefacit v. 4. montes commovet, orbem concutit, v. 5. homines consumit v. 6.* Pars posterior de bonitate

I. & Consequens: ejus membrũ I. 2, & amore Dei erga pios *v. 7. parte priori. Porro consequentis in Enthymemate pars una,* de salute piorum *explicatur v. 7. parte posteriori. Altera* de perditione hostium *proponitur* in universum *v. 8. exponitur per membra, quorum primum de hostibus Assyriis in hoc capite absolvitur, prædicendo primum communiter interitum omnium, quem proponit v. 9. initio, exponit, prius, modo unâ vice vos consumet, v. 9. posterius, similibus tribus v. 10. & causis, impulsivâ, quæ sunt peccata hostium, v. 11. ac finali, quæ est Ecclesiæ liberatio v. 12. 13. Deinde* singulariter de rege ipsorum *tradit, quod Deus sit ipsius nomen deleturus, idololatriæ instrumenta aboliturus, sepulchrum in templo dispositurus, & famam vilem redditurus v. 14. quæ amplificat à contrario, nempe securitate & pace Judæorum, quam describit à factis & causâ, nempe interitu hostis, v. 15.*

PARS PRIOR.

Inscriptio libri hujus. *Vers. 1.] Inscriptio hujus prophetiæ ita habet:* Prohetia onerosa Niniveς. *Assyriorum metropoleos, per quam*

tamen

tamen Synecbdochicè totum intelligitur regnum, Nahumi Elkoschæi liber visionis *seu prophetiæ, per visionem supernaturalem à Deo ostensæ, Obad.* 1. *Prophetia onerosa in textu hebræo dicitur* מַשָּׂא *à* נָשָׂא *i. e. sustulit, portavit, propterea quod significat nuncium tristem & minarũ plenum, qui eos, contra quos est sublatus, premit, ut pondus magnum, dum scelera corripit, & pœnas ferendas denunciat, estq́ communis tristium prophetiarum titulus. Vide Jes.* 13, 1. & 15, 1. 6. & 17, 1. & 19, 1, & 21, 1. 11. 13 *Jer.* 23, 33. 34. *seqq. Hab,* 1, 1. *Zachar,* 9, 1. & 12, 1. *Malach.* 1, 1. *Hoc loco verò in specie est contra Nineven & Assyriorũ regnum directa hæc comminatio, quomodo genitivi recti apud Hebræos sæpè passivè significant, ut Prophetia Nineves sit de Nineve, vel contra eam directa, quod & sequentia satis demonstrant. Est enim hæc visio velut fecialis epistola, qua Nahum nomine sui Imperatoris summi. i. e. Dei, bellum Assyriis indicit, quem propterea statim describit, consiliumq́ ejus & causas iræ commemorat, belliq́ modum ac progressum subjicit. Quod de constructione dixi, valde illustratur iis quæ habet* Lutherus b. m. in cap. 2. Galat, v. 7.

מַשָּׂא quid sit:

LOCI COMMUNES.

Ex versu 1.

Deus malum prædicit ut caveatur.

I. Prophetia onerosa] *Cum Deus per prophetas hominibus peccato pollutis & gravissimas pœnas promeritis excidium futurum pronunciat, & vult, ut pœnitentiâ actâ illud evitent, illos absoluto aliquo decreto perdere non constituit: vide Amos* 3, 6. 7, 8. & *Jon.* 1. 2. & *discunt hîc verbi divini ministri, non tantum suum esse proponere Evangelii promissiones, sed etiã minus legales, qua de re pluribus dictum in Amos* 1, 2, *L. C.* 2.

II, Ni-

sicut בְּנַף בַּעַל *avis dicitur, quæ pennis valet, & pro libitu iis rectè uti potest, de quo loquendi genere vide* Druſ. l. 10. obſ. c. 22. & Lexicographos in voce בַּעַל. *Quin etiam ad mysterium Trinitatis pro tempore obscurius indicandum & ad magnam ἔμφασιν & asseverationem indicandam idem ter propheta hîc repetit,* ultor eſt Jehova in hoſtes ſuos, *quippe qui sunt Ecclesiæ hostes, quæ est Dei peculium, sic infra v. 9. nec facilè aut citò deponit iram, contra illos conceptam, sed eam* aſſervat in inimicos ſuos, *& qui criminum, quæ pœnitentes admiserunt, memoriam ad pœnam non retinet, is impœnitentiam suorum hostium injurias in memoria semper habet recentissimâ, ne pii, quando hæc & similia prophetarum vaticinia aliquandiu differri vident, Deum suæ iræ oblitum credant. In textu autem hebræo ex hebraismo notissimo deest nomen conveniens ex præcedentibus & contextu toto supplendum quomodo verbum* נָטַר *alias simpliciter positum de iræ asservatione usurpatur Lev. 19, 18. Jer. 3, 5. 12. Ps. 103, 9. Confer Mich. 7, 8. ubi similem habuimus phrasin.*

Cur ter idem repetatur.

נָטַר asservavit iram.

Vers. 3.] *Sed quia hic objici poterat illud in scriptura de Dei longanimitate & misericordia πολυθρύλλητον Propheta jam statim præoccupat,* Jehova quidē longanimis eſt *hebr.* אֶרֶךְ אַפַּיִם *id est, latinè, si velis interpretari, longus seu tardus irarum (de qua phrasi diximus Joel. 2, 13. &* magnus virtute *hebr.* גְּדָל־כֹּחַ *magnus roboris (ita ut major sit ἔμφασις in rectione horum verborum) ne quis putet talem Dei longanimitatem, patientiam & punitionis exspectationem esse ex defectu virium, sed ita habendū, quanquam Deus posset improbos, si vellet, uno momento & dictum factum perdere, qua est virtute & robore, tamen differt pro sua lenitate summâ pœnam, ut habeant resipiscendi spacium: quod hi obstinati negligunt.*

Deus longanimis.

נַקֵּה לֹא יְנַקֶּה

Compenſat longas poſt gravitate moras,
quandoquidem per ejus juſtitiam fieri non poteſt, ut omninò abſolvat *nocentem tanquam innocentem, imò abſolvendo eum non abſolvet, h. e. ſi hebraiſmum explices, ullo pacto non pronunciabit innocentem, coram quo innocens, ſi ſtricto jure cum eo velit agere, non eſt innocens, Exod.* 34, v. 7. Buxt. theſ. 463. *Græci ſuo modo per participium quodammodo hanc locutionem adumbrant h. l.* ἀθῳῶν οὐκ ἀθῳώσει. *Quæ verò hujus ſeveritatis cauſa? Hæc ſcilicet, quoniam cum perfractis peccatoribus Jehovæ via & adminiſtratio eſt valde formidabilis & potens,* cum turbine & procella *& proinde coram eo improbus non amplius erit Prov.* 10, 25. *qui eſt velut ſtipula, Pſ.* 1, 4. *Deus enim in cœlo eſt, & quicquid vult, facit Pſal.* 115, 3. *inceditq; (ſi* ἀνθρωποπαθῶς *de eo velimus loqui & cogitare) per nubes, ut homines per terræ pulverem, celerrimeq; progreditur, ut nubes in aere volantes, Jeſ.* 19, 1. *&* 60, 8. *& ſic* nubes pulvis pedum ejus eſt *dum diſponit denſas nubes in vehiculum ſuum Pſal.* 104, 3.

Nubes pulvis pedum Dei eſt.

Mirabilia in naturâ Deus facit.

Verſ. 4.] *Hujus verò potentiæ Dei hactenus deſcriptæ effecta quædam porrò explicat, quæ in elementis cernuntur, aquâ præſertim & terrâ, ejusq; partibus firmiſſimis montibus, quos non tantùm ſæpe ſuo honore Deus privat v.* 4. *ſed etiam quandoq; commovet, & de loco transfert v.* 5. *ubi obſervatio tenenda eſt illa, quod ſcriptura in prophetis ſæpè commemorare ſoleat mirabilia in natura, quæ tamen à Deo ſolo fiunt, ut iſtis malos terreat, vide ſupra Amos* 4, 13. *&* 5. 8. *Deus enim eſt ille potens monarcha, qui* increpans mare arefacit *ſubitò Jeſa.* 50, 2. *&* omnia flumina, cum vult, exſiccat, *ſicut teſtantur exempla: quæ vide Exod.*

Exod. 14,22. *Jos.* 4. 2. *Reg.* 2. *Ps.* 66,6. & 106. & 107. *Plin. l.* 2. *nat. hist. c.* 85. & 103. & *in N. T. Marc.* 4,39. *Luc.* 4,34. (*ubi verbum hebræum* גָּעַר *per* ἐπιτιμᾶν *optime explicatur*) *idem Dominus potens est in terra, siquidem facit, ut* languescat Barschan & Carmel *montes fertilissimi & amænissimi, vide Joel.* 1, 10. 12. *Amos* 4, 1. *Mich.* 7,14. & flos Libani languescat, *omnis ejus honor ac decor in floribus, arborumq; foliis pereat.*

גָּעַר

Vers. 5.] *Quin & ipsi montes commoventur ab eo, metuq; divinæ potentiæ contremiscunt Exod.* 19,18. *Ps.* 18,8. & 68,8. & 114,4. & 29,5.6. *Matth.* 17,20. *Amos* 4,13. & colles sese dissolvunt, *Psal.* 46,7. & 97,4.5. *Mich.* 1,4 *Amos* 9,13. & *in terræ motu* ipsa tellus se attollit à conspectu ejus, *hoc est, metu ejus*) *ut hunc hebraismum explicuimus in titulo psalmi tertii*) & *cohorrescit* orbis habitabilis *cum* omnibus habitantibus in eo, *quæ certè sunt mira, sed tamen vera divinæ potentiæ effecta, in quibus hîc subest vis argumenti á magis ad minus: si enim Deus cum vult, elementa potest mutare, quomodo non possit regnum Assyriorum, cum libet, evertere! Unde meritò generalis hæc sequitur conclusio: nihil igitur Deo potest resistere, cujus ita est velut ignis omnia consumens,*

Creaturæ metu divinæ potentiæ contremiscunt.

Vers. 6.] Corã indignatione ejus quis subsistat, *aut in statu suo permaneat?* & quis consistat in æstu iræ ejus? *ne ullus quidẽ, quantumvis potentissimus, qualem negativã responsionem in scriptura talis affirmata innuit interrogatio. Nam quis possit esse coram eo salvus, quũ* excandescentia ejus copiosè effunditur, *velut pluvia cum tonitru, &* velut ignis *in fulmine accensus quomodo Deus ipse ignis consumens appellatur Deut.* 4,24. *Hebr.* 12,29.

Interrogatio affirmativa.

& ira ejus accendi & extingui dicitur Jer. 44. 6. *&* 7, 20. 2. *Chron.*34, 21. 25. *& hebræum verbum* נִתְּכָה *quod h. l. adhibetur, de pluvia largiori, quæ funditur super terram, usurpari solet, Exod.* 9, 33. 2. *Sam.* 21. 10. *Job.* 3, 23. *& omninò alludere videtur propheta his verbis ad historiam eversionis Sodomæ, quando copiosè effusa est pluvia sulphuris & ignis Gen.* 19, 24. *sicut paulò post v.* 8. *ad historiam diluvii digitum intendit. Cum verò ita Dei excandescentia effunditur,* ipsæ rupes evertuntur ab eo *Matt.* 27. 51. *Jer.* 4. 23. 24

נִתְּכָה

Alluditur ad eversionẽ Sodomæ & diluvium.

Vers. 7.] *Et sic Deus in suos hostes malos est potentissimus: jam videamus, quàm bonus & gratiosus idem sit erga bonos & timentes sui. Nam quanquam* Jehova *est malis formidabilis ex justitia, tamen* bonus est *bonis ex misericordiâ cum benigno benignum, & cum puro purum se præbet, ut cum perverso eluctatur, Ps.* 18, 26. 27; *& quia illis bonis, quos ipse de mundo elegit, Job.* 15, 19. *multum calamitatum semper obvenit in hac vita, ipse his* robori est *vel potius, ut habent verba hebræa ἐμφατικωτέρως in robur, Buxtorf. thes.* 454. 455. tempore angustiæ *Ps.* 91, 15. *quando animum eorum contra mala obfirmat, ne desperent, quia* agnoscit, *novit cum affectu & probat (sicut prolixè de verbis notitiæ apud Hebræos, eorumq́; significatione in scripturâ usitatâ dictum est in Ps.* 1. 6.) *ita ut juvet & nunquam deserat nec sinat perire (sicut eos, quos scientia approbationis non novit Matth.* 7, 23. *fide* se recipientes ad ipsum, *ut pulli gallinacei sub alas gallinæ, quæ est vocis hebrææ emphasis declarata Ps.* 2. *ult. &* 5, 12. *sicut in hac ipsa re, de qua agit Propheta, rex Hiskia exemplo est* 2. *Reg.* 18 5. 2. *Chron.* 32. 8. *& Lothus in deletione Sodomæ Gen* 19. *quia semper firmum illud fundamentum Dei subsistit, habens hoc sigillum*

Deus bonus est bonis.

יֹדֵעַ

חָסָה

lum, Dominus novit i. e. probat, curat, tuetur eos, qui sunt ipsius 2. *Tim.* c. 2. v. 19.

Vers. 8.] *Hactenus* θέσις *sequitur* ὑπόθεσις *in quâ Propheta, quæ supra dixit de potentia Dei, ad Assyrios accommodat, iisq; par pari relatũ iri ex pœna talionis minatur, ut, quod aliis fecerunt, id ipsis, Deo mirabiliter ita dirigente, nunc accidat, cum prædicit fore, ut quemadmodum exercitu suo Judæam aliasq; ditiones pervaserunt, sic terram eorum Chaldæi invadant, & ut ipsi multas deleverunt urbes, sic illorum metropolis Nineve deleatur, quam cladem insigni metaphorâ ab aquis desumptâ inundationẽ seu diluviũ nuncupat, sicut Ps.* 32, 6. *eadem vox omnis generis calamitates denotat, quemadmodũ & vox aqua, Ps.* 18, 17. & 32, 6. & 69, 12. 16. & 124, 4. 5. & 144. 7. & *Esa. c.* 8, 8. *hanc eandem expeditionem atq; irruptionem bellicam, sicut & Dan. c.* 11, 10. 40 *similem belli apparatum appellat exundationem: Sic autem habent Prophetæ nostri verba: Itaq; cum Deus tantùm paterne curet fideles,* inundatione *tandẽ prorsus* pervadente, *postquam sæpe bellorum fluctibus infestata est Nineve;* affecturus est Deus consumatione, & *omnino internecione delebit, Jerem.* 4, 27. & 5, 10. & 30, 11. & 46, 28. *Ezech.* 11. 13. & 20, 17. locum illius *Nineves inquam, urbis illius maximæ Jon.* 1, 2. & 3, 2. 3. *quod in textu hebræo affixum fœmin. generis satis innuit, quod ad præcedens masculinum referri haud potest, ubi nota quod in scriptura sæpe rei alicujus locus perire dicatur, cum perit ipsa Ps.* 37, 35. 36. *Dan.* 2, 35, *Apoc.* 12, 8. & 20, 11. & *in urbe illa* inimicos ejus, *puta populi Dei, quo versu præcedente* יִרְדָּף persequi faciet Deus tenebras, *hoc est, immittet omnis generis calamitates maximas, quibus mandabit, ut hos malos persequantur, quæ*

Assyriis par pari refertur

Inundatio & aqua notant aliquando calamitates.

Nineve evertetur.

Locus rei perire dicitur quum ipsa perit.

Tenebræ i.e calamitates.

scripturæ stylo tenebræ dicuntur, ut suprà aliquoties probatum, vide Joel, 2, 2. Mich. 7, 8. Quomodo autem Nineve, antequam planè inundatione hac pervadente prorsus deleretur, bellis sit attrita & fracta, apud alios licet videre historicos, & vel hinc licet cognoscere, quod primùm Phraortes rex Medorum eam diutissime obsessam, & Cyaxares filius ejus post eum tenuerint, Deinde à Scythis occupata est in ea expeditione, cujus meminit Jerem. c. 49. 34. Tertio à Cyaxare iterum debellatis Scythis fuit capta ac tandem, ne amplius Assyrii freti hujus urbis oportunitate contra Medos rebellarent, ab Astyage eversa est, sicut hoc loco alii copiosiùs id explicant.

Nineve bellis fracta.

Verse 9.] *Cum verò consummatione affecturus sit Deus Nineven, & facturus, ut sui populi hostes persequantur varia infortunia, quid est, quod vos, ô Assyrii, & inprimis Ninevitæ (ad hos n. sequens directa est apostrophe (* cogitetis, & adversus Jehovam *consiliū capiatis? quando de ejus populo perdendo deliberatis, & contra Ecclesiam multa molimini, quæ Deus audit & cognoscit Zeph. 2, 8. cum vos corde & ore ita proloquimini, quod is nequeat suum populum contra vos defendere, 2. Reg. 18; & 19. & 2. Chron. 32. an putatis eum non posse perficere, quod minatur? Ecce ut dixi,* consumtione vos affecturus est, *imo, ut habent verba hebræa, consummationem ille est faciens; i.e. quam celerrimè facturus, ac tam certò, ac si jam faceret, quomodo sæpè in lingua hebræa præsens pro paulo post futuro poni alias multis exemplis probavimus. Nunc vide Amos 2, 13. Jon. 1, 13; Adde Gen. 19, 13. 14, & 48, 21. & 50, 5. 24. Exod. 12. 33. 1. Mac. 1, 6. Actor. 27, 6. Matth. 3, 10. & 17, 11. 1. Corint. 15, 35. Chemnit. p. 2. Harm. Evang. l. 3. p. 54. 55. Et ne putetis,*

Benoni pro paulò post futuro.

tetis, posse fieri, ut sicut antehac factum est aliquoties, vires recolligatis, jam ita vos affliget una plaga, ut non opus sit iteratione 1. *Sam.* 26, 8. non surget bis angustia *quia primâ clade planè perdimini, propter obstinatam malitiam, cum suos Deus castigare solet modicè, & cum quadam mensura, Jer.* 10, 23. 34. & 30, 15. *Esa.* 28, 24. & 48, 9. 10. 11. *Haec explicatio se magis mihi probat, quàm altera vulgata; quasi haec sint dicta de Israelitis, quod eorum hostes non sint duplici potituri victoriâ, nec ipsi bis eadem afficiendi clade. Prior enim expositio scopo Prophetae magis quadrat, & ex loco parallelo paulò antè adducto confirmatur, ut taceam, quod etiam omnia ita melius cohaereant, sicut & sequens similitudo triplex innuit, quâ omnimoda Assyriorũ adumbratur deletio, quos alloquitur Propheta, non autem pios. De reliquis vide* exerc. bibl. edit. 2. p. 146. 147.

Non surget bis augustia, est comminatio, non consolatio.

Vers. 10.] *Prima desumpta est à spinis, quae colligata in fasciculum, simul comburuntur, ita ut nihil ex illis superstit: Secunda ab ebriis qui facilimè superantur & trucidantur: Tertia à stipulâ, quae nullo negocio incenditur & facilimè à flamma prorsus absumitur. Nam adhuc parum restat temporis (siquidem particula* עַד *hoc loco pro* עוֹד *ponitur: ut Job.* 1, 16. *Ps.* 94, 13. *Jon.* 4, 2.) *tum* aeque ac spinae *perplexae Ps.* 58, 9. perplex & *impediti erunt Assyrii, foris ab hoste circumclusi, & intus cum animis suis inextricabilibus implexi difficultatibus, ita obstupefacti, ut nesciant omnino, quid consibi capiant. Confer Zephan.* 2, 13. *Es.* 33. 12. *Mich.* 7, 4. *Nam velut spinae, cum sunt ita implicatae ut dissolvi facile non queant, simul à rustico conjiciuntur in ignem: Sic Deus hos, qui seipsos rebus intricatis implicuerunt, simul in belli flammam projiciet, ut tam facilè capiantur,*

Triplex similitudo.

1. à spinis.

2. ab ebriis

3. à stipulâ

עד *i. e.* עוֹד

Impii comburuntur.

Merum iræ divinæ

antur, tanquā ſi mero obruti eſſent, & planè inebriati, *ſomno vinoq́ ſepulti, mero verò iræ divinæ, vide obad. v. 16. & confer exemplum Dan. 5.* Sic conſumentur, velut

Impii ut ſtipula.

ſtipula arida planè *& plenè, de qua ſimilitudine in ſcriptura ſæpè occurrente, vide ſupra Joel. 2, 5. Obadi. 4. 18 Confer Job. 41, 21. Pſ. 83, 14. Eſa. 40, 24. & 47, 14. Jer. 13, 24.*

Verſ. 11.] *Et ne poſſis conqueri de rigore hujus judicii, ô Nineve (ad quam ſe jam convertit Nahum)* ex te pro-

את pro אל

diit cogitans contra Jehovam *(ubi ſe refert Propheta ad v. 9. & hîc illud* אֶל *per* עַל *exponit ut Mich. 4, 3.)* conſultor nequam, *qui omnibus juſti & æqui ruptis repagulis*

בְּלִיַּעַל

malitiæ laxavit habenas, quaſi ſine omni jugo legis eſſet, unde vox hebræa compoſita eſſe videtur בְּלִיַּעַל*, q.* בְּלִי עוֹל *vide in Pſal. 2, 3. Per hunc vero conſultorem nequam alii intelligunt in individuo Sennacheribum, qui conſulebat popu-*

Quis ille h. l. i. 2.

lo Dei, ut ſe dederent, quod Deus eos liberare non poſſet 2. Reg. 18. 2. Chron. 32. Eſa. 36. Alii verò in ſpecie omnes, quotquot ex Aſſyriis contra Iſraelitas mala cœperunt & dederunt conſilia, ut Pul, Tiglath-pileſer, Schalmanaſar, Eſarchaddon reges, eorumq́ conſiliarii. Cum verò rem & materiam ſubjectam conſidero, magis probo priorem explicationem.

Pii caſtigantur, impii perduntur.

Verſ. 12.] *Dicat vero quiſpiam, cum audit, quod Deus ſit afflicturus tam graviter Aſſyrios; At Deus etiam ſuum populum ſeveriſſimè tractavit ſæpius? Reſpondet Propheta, hunc caſtigavit paternè, illos eſt everſurus, quod ut tantò melius percipiant Iſraelitæ, deinceps ad Jeroſolymam ſe convertit, cui in perſona Dei omnia læta ac fauſta, Aſſyriis vero triſtia vaticinatur.* Sic ait Jehova, etſi in pace degant aſſyrii, & ampli ſint *potentiâ, multiq́ numero, tamen ita*

atton-

attondebuntur *ac ille, qui* transiit *& periit, sed contra,* ut afflixi te, *ô Jerosolyma, sic* non amplius sum te afflicturus, *h. e. diu prosperitate & pace opim à fueris, vide Joel.* 2,19. *Hunc sensum puto hujus loci simplicissim ũ, quem multi malè, & plerią; interpretes variè reddiderunt, inter quorum interpretationes hæc videtur quàm proximè ad textum & hanc nostram accedere, quam Junius habet: si pacem coluissent, nec populum meum tam crudeliter tractassent, ita etiam ampl: fuissent Assyrii, non sic planè attriti, aut certè leviter saltem clade affecti, ac si fuissent ita tonsi, ut gramen, vellus, vel pili capitis, ut possint denuo succrescere, non truncati, non perditi, quales jam sunt, sed quasi transivisset malum, te verò ut afflixeram, non amplius ita sum afflicturus, sed prosperitas tua erit firma Esa.* 48, 18. *Verum si vocum quarundam tondendi seu abradendi Esa.* 7, 20. *& transeundi Ps* 37, 36. *&* 141, 10. *Jacob.* 1, 10. *emphasin, Prophetæ scopum, & subjectam materiam respicimus, prior expositio priores tenebit facile, cui adjice h. l. illud Hieronymi in h. l. quomodo numerus capillorum acutæ forfici non repugnat, ita numerus adversariorum Dei succisione facilè tollitur, & videbis tondere hoc loco in malam partem, ac de hostibus accipi, sicut & Lutherus h. mem. reddidit.*

Junii explicatio.

Tondere, transire.

Vers. 13.] *Hæc autem est prima differentia inter afflictionem Israelitarum & Assyriorum, quod illos Deus castiget modicè & ad tempus, hos planè perdat, & æternùm: Altera nunc subjicitur, quod illos sit erepturus, hos non item, quæ tamen etiam per Apostrophen ad populum Israeliticum profertur hoc modo:* Nunc vero facturus sum, *inquit Deus,* lorum istius *Assyrii, & jugum seu imperium Psal.* 125, 3.

Frangere lorum.

25, 3. 4. & 129, 4. *Esa.* 14, 5. *Zach.* 10, 10. à super te, *hebr.* מֵעָלָיִךְ *h. e. ne incumbat tibi deinceps, ita ut particula* מִן *h. l. etiam sit negativa, ut prolixe declaratum est Jon.* 4, 3. *& sequens* ἐξήγησις *idem clamat, &* vincula tua (*i. e. tibi imposita, quoniam pronomina adfixa adjuncta nominibus tam passivè, quam activè accipi posse, alias probatum dedimus* (disrumpam, *ne amplius sis Assyriis subjectus. Phrasin hanc vide Ps.* 2, 3. *& confer cum hac promissione eventum Esdr.* 1, 4. 2. *Chron.* 36, 22. 23. *descriptum.*

מִן negativè.

Sennacherib interficietur inglorius.

Vers. 14.] *Hujus sententiæ confirmatio apponitur per apostrophen ad Sennacheribum directam, cujus cædem nunc prædicit Propheta, quod Deus decreverit ipsum perdere, memoriamq; nominis penitus abolere.* Præcipit enim Jehova *suo exercitui cœlesti & terrestri* contra te, *ô Ninevita insolens, supra v.* 11. *miserè trucidaberis & memoria nominis tui hactenus celebratissimi prorsus obliterabitur,* non feretur *in sermone* de nomine tuo amplius, *è domo Deorum tuorum Nisroch,* 2. *Reg.* 19, 37. *Esa.* 37. 38. *per Chaldæos* exscindam idolum, sculptile omne & fusile, ibidemq; disponam sepulchrum tuum, *ut non obscurè innuat, in temple eum interfectum iri à filiis, & hoc futurum est,* postquam *accepta insigni illa clade, & militum strage* vilueris, *qui eras adeo celebris per totum terrarum orbem Jesa,* 10, 12. 13. & 14, 25. & 37, 37. *Jerem.* 49, 34.

Vers. 15.] *Hoc cum jam fuerit à Deo completum, tum demum in Israelitarum animis exorietur lætitia, tam tremendum, tam mirabiliter cæsum esse hostem, ut non immeritò hoc epiphonemate caput primum concludat Propheta* : Ecce, *inquit, & benè, in re subita, inopinata & improvisa,* super his montibus, *qui in Judæa plurimi sunt,* pedes Evangelizan-

gelizantis, *lætum adferentis nuncium &* promulgantis pacem, *prosperitatem & tranquillitatem externam typicè, in Christo verò pacem internam, qui verè est pax Mich.* 4, 3.4.*&* 5,5. *(Qui loci utiliter eum hoc possunt conferri) quandoquidem more prophetarum, qui ibidem declaratus est copiosius, à terrenis ad cœlestia, à corporalibus ad spiritualia hic Nahum progreditur, à minus ad magis sic colligens: Si lætus de interitu hostis Sennacheribi est nuncius, quantò erit lætior Evangelii de Christo nuncius, & de diaboli reliquorumq; infernalium & spiritualium inimicorum subjectione per Christum parta. Vide & Confer Es.* 52, 7. *Rom.* 10, 15, *Sic autem* dicet *ille Evangelizans:*

Pedes evangelizantis.

tempore Christi.

Nunc est canendum, nunc pede libero
Pulsanda tellus.

ô *Juda, quod* hactenus *per bellum non licuit, nunc* celebra festa tua, *aut ut aliquo modo adumbremus hebraismũ, feriare ferias tuas* Buxtorf. thes. 439. vota tuæ, *quæ vovisti pro salute; cum Assyrii te vexarent,* repende *Ps.* 50, 14, *& sacrifica Deo laudem ibid. v.* 23. *Nam* non pergit amplius inte transire *Joel.* 3, 17. *ille* nequam *de quo vers.* 11. *quia* totus excisus est *ejus excercitus ab angelo, ipse verò à filiis, ut in locis supra aliquoties citatis videre est.*

LOCI COMMUNES.

Ex versu 2.]

I. Deus fortis Zelotes & ultor] *Misericordia & ira apud Deum citæ sunt, sed super peccatores incubabit ejus indignatio, Sir.* 5, 7. 9. *& horrendum est incidere in manus Dei vivi irati, Hebr.* 10, 30. *cujus solius est vindicta, Deut.* 32, 35. *Rom.* 12, 19. *Exempla, quomodo Deus ultus sit omnes,*

Dei ira erga peccata.

qui peccatis suis se ei opposuerunt nefariè, sacræ literæ suppeditant plurima, Caini, antidiluvianorum, Sodomitarum, Cananæorum.

Quod fit piis, Deo fit.

II. In hostes suos] *Deus, quod fit piis, sibi fieri dicit, quia eos adoptavit in filios Zach. 3, 8. Ps. 105. 15. Act. 9, 4. Coloss. 1, 24.*

Ex versu 4.]

I. Longanimis, magnus virtute ullo pacto non absolvit] *Probatur hic Dei misericordia, omnipotentia & justitia, de quibus Dei attributis vide alibi plura.*

Dei ira est velut turbo.

II. Jehovæ viæ cum turbine] *Dei ira & severitas erga improbos in scriptura comparatur turbini, Psal. 18, 13. 14. & 29, 3. & 50, 3. benignitas erga pios vento & auræ levissimæ 1. Reg. 19, 11. 12. 13. Ut enim ille frangit & prosternit, & hæc recreat fessos, sic Deus malos sternit, contritos & abjectos erigit.*

Ex versu 4.]

Prophetæ cur utantur phrasi Mosis.

I. Increpans mare, arefacit ipsum, omnia flumina exsiccat, languescit Baschan] *Quando Prophetæ de Deo loquuntur irato, plerumq́ imitantur phrases Mosis legis latoris severissimi, & ad historiam ejus alludunt, ut ostendant, ex lege esse agnitionem peccati Rom. 3, 20. sine qua saxea hominum corda non mollescunt, ut ipsis Evangelii promissiones à Deo placato dulcescant, Ps. 19, 10. 11.*

Creaturæ Deo obediunt, multò magis homines

II. Benedicunt Jehovæ omnes exercitus ejus, ab ipso summo Imperatore creati, Gen. 2, 1. & ministri facientes placitum ejus, benedicunt Jehovæ omnia opera ejus in omnibus locis dominationis ejus, Ps. 103, 21. 22. pudeat igitur omnium rerum in hoc mundo à Deo constitutum Dominum, hominem dico Gen. 1, 26. 28. si ipse vocem Dei, à quo habet omnia,

omnia, audiens, imperata non facit, Esa. 1, 2. 3. 4, Jer. 8. 5. 6. 7. Habac, 3, 3.

Ex versu 4.]

I. Montes commoventur ab eo] *Si à Deo montes contremiscunt, cur montes humani pectoris ad vocem ejus non expavescunt Esa. 40, 3. Luc. 3, 5. montes, inquam, confidentiæ carnalis & superbiæ, Zach. 4, 7.*

Montes commoventur.

II. Attollit se terra à conspectu ejus] *Ecce terra ipsa Deo quasi honorem exhibens assurgit in ejus laudem, quando ab ipso jussa est moveri contra suam naturam, qua de re pluribus Joel. 2, 30. & homo, qui pulvis & cinis Genes. 18, 27. sumtus de humo, in humum reversurus Gen. 3, 19. & propterea à materia, unde factus est, denominatus, Gen. 2, 7. Dei minas contemnit, verbumq; ejus securè negligit; ut meritò dicas, quamobrem ita superbit terra & cinis? Sir, 10, 8. 10. 11.*

terra se attollit.

Ex versu 6.]

Coram indignatione ejus quis subsistat.] *Coram Deo irato nemo potest subsistere Ps. 130, 3. nam improbi pereunt in via, quum exarserit vel minimum ira ejus, beati verò omnes, qui osculantes se recipiunt ad eum, Ps. 2, 12. in illo enim dilecto reddimur dilecti, Matth. 3, 17. Eph. 1, 6. & sine illo mediatore Deus ignis consumens est, Deut. 9, 3. qui tamen sanguine agni immaculati fide infusi exstinguitur, Rom. 3, 25. Job. 1, 29. Hebr. cap. 9, 21.*

Coram Deo irato nullus potest subsistere

Ex versu 7.]

I. Bonus est Jehova] *& solus essentialiter Matth. 19. 17. creaturis tamen, & præcipuè homini, multa bona communicavit in creatione, sed longè plura & multò ma-*

Bonus est Jehova.

jora in redemptione & recreatione seu regeneratione, ut merito dicant omnes pii, laudate Dominum, quoniam bonus est, Psal. 118, 1. & 135 1. seqq. Certe bonus est Israeli Deus puris animo, Psal. 73, 1.

Et refugium in angustia.

II. Robori est tempori angustiæ] *Melius est confidere Jehovæ, quam hominibus Ps. 92, 1. 9. 10. & 118, 9. quippe ipse est refugium tutissimũ in angustia, Psal. 46, 1. seqq. meritò igitur cum Davide exclamamus, Deus cedo nobis auxilium tuum, alioqui vanitas est auxiliatio humana, Ps. 60, 13. & 62, 2. 3. 10. Vide exempla sanctorum hinc inde in bibliis, nemo in ulla calamitate est pudore confusus, qui Deo ex toto pectore est confisus, sed ipse juvat in tempore opportuno Ps. 9, 10. hic igitur solus in die angustiæ est invocandus, Ps. 50, 15.*

Tegens pios sub alis suis.

III. Et cognoscit recipientes se ad ipsum] *Deus est velut pia gallina, quæ suos pullos curat, defendit Matth. 23, 37. Sic enim ipse sub umbra alarum suarum pios tegit, ut meritò dicant, ala me protecturus est altissimus, quum sub alas ejus me recepero, clypeus & parma est fides ipsius, Ps. 91, 4 Ne igitur aberremus ab alis ejus, ne accipiter infernalis, qui sub cœlo circumvolitat, Matth. 13, Eph. 6, 12. rapiat nos tanquam pullos implumes. Non enim de se debet sperare Christianus, si vult esse firmus, vapore materno nutriatur, August. Ps. 88.*

Ex versu 8.]

Inundatio calamitatum pios non planè perdit.

I. Inundatione pervadente affecturum est consumtione] *Cum magna calamitatum extremarum venit inundatio ad justificatos nõ pertingit, Psal 32, 6. transeunt quidem & ipsi per ignem & aquam tribulationũ Ps. 66, 12. & aquæ usq; ad animã pertingunt, parumq; abest, quin fluentum in un-*

in unde abripiat eos Ps. 69, 2. 3. nisi Jehova adesset ipsis, tunc aquæ illæ afflictionum inundarent eos, torrens superaret eos, Psal. 124, 4, 5. nempe robustus improbus similis inundationi aquarum validarum exundantium, Es. 28, 2. 3. Sed improbos talis inundatio planè perdit Jerem. 47, 3. Ezech. 13, 12. 13.

II. Facies inimicos persequi tenebras] *In hac vita calamitatum tenebræ premunt improbos, post hanc vitam autem demum in tenebras projiciuntur exteriores Matth. 8, 12. & 22, 13. Nos verò singulis diebus, quando videmus irruere vesperi tenebras, nobis hoc in memoriam revocantes oremus: Domine illustra oculos nostros, ne dormiamus dormitationem jam peccatorum, & deinde mortis æternæ, ne dicat inimicus noster diabolus, prævalui eis Ps. 13, 4. 5. Attolle super nos lucem faciei tuæ, Ps. 4, 7. Nam si facies tua non procedat, ne jubeto nos ex hac vita discedere Exod. 33, 15. penes te enim est fons vitæ & in luce tua fruimur vera luce, prosperitate & gaudio, Ps. 36, 10.*

Tenebræ premunt malos.

Ex versu 9.]

I. Quid cogitaretis adversus Jehovam ?] *Nullum consilium est ex adverso Jehovæ Prov. 21, 30. Jehova irritum facit consilium gentium, infringit cogitationes populorum, consilium vero Jehovæ in seculum consistit Ps. 33, 10. 11. hoc nostræ inserviat doctrinæ, ne quid moliamur, quod Deus prohibuit, siquidem illud consilium facilè dissolvitur Act. 5, 38. & nostræ consolationi, siquidem, si Deus est pro nobis, qui sumus in Christo, nihil contra nos, Rom. 8, 32. Et quod consilium ex Deo est, homines dissolvere nequeunt, Act. 5. 39. Es. 8, 10. inite consilium & irritum fiet, loquimini verbum & non existet, nam nobiscum Deus.*

Nullum consiliũ adversus Jehovam

II. Non

Pii modicè castigantur, impii perduntur.

II. Non surget bis angustia] *Suos Deus castigat modicè & sæpè, improbos obstinatos tandem celerrimè prorsus perdit, ut nulla salutis spes supersit. Confer hîc Noachum & Antidiluvianos, Lothum & Sodomitas, Israelitas & Cananæos, Mosen & Pharaonem, Davidem & Saulem.*

Ex versu 10.

Impii comparantur spinis.

I. Æquè ac spinæ] *Improbi sæpe in scriptura comparantur spinis (qua de re supra c. 7. Mich. v. 4) vel his de causis.*
1. *I. Ut spinæ sponte sua facilè crescunt, & hinc inde in agris oriuntur: Sic impietas naturæ vitio facilè pro pullulat, & nisi supremus ille vinitor falce legis ac crucis eam resecuerit, grassatur libera passim.*
2. *II. spinæ, postquam succreverunt, vel planè nullos fructus ferunt, vel saltem acerbos: Sic improbi nihil boni faciunt, multum vero mali Ebr. 12, 15. 16.*
3. *III. Ut spinæ non facile injuriis cœli læduntur, sed latè se ostentant suis foliis per totam æstatem, floribus verò vel primum sub ver inians. Sic impiis plerumq; in hac vita benè est, Ps. 73. Jer. 12. Job. 21. & coram mundo se ostentant, ut laurus Ps. 37, & 52. externis suis factis conspicui. Vide parabolam Matt. 21, 18. Mar. 12, 13.*
4. *IV. Ut spinæ aliud bonum semen suffocant, sic spinæ impiorum, curæ, divitiæ, voluptates hujus vitæ verbi divini incrementum impediunt Luc. 8, 14.*
5. *V. Nec spinæ sine damno tangi; nec cum impiis sine magno detrimento potest haberi commercium.*
6. *VI. Ut tandem ex agro aut horto eradicantur aut succiduntur, & in ignem conjiciuntur: Sic impii tandem ex Ecclesia tolluntur velut scandala, & in ignem æternum projiciuntur Matth. 3, 10. & 13, 41. 42. Job. 15, 6. inter quos piorum cœtus in hoc mundo fuit ut lilium inter spinas, Cant. 2. 2. Vide & Confer etiam hæc loca Esa. 5, 6 7. & 7, 23, & 9, 18. & 10, 17. 34. & 12, 13, & 33, 12. Hebr. 6, 8,*

II. Tan-

II. Tanquam si mero obruti essent] *Calamitatibus ita pressos, ut, quò se vertant, quid agant, nesciant, scriptura vocat ebrios, & calamitatibus ita affligi, bibere, qua de re dictum est in Obad. v.* 16. — Et ebriis,

III. Consumentur velut stipulæ] *Impii comparantur sæpe stipulis, sicut enim hæ nihil proferunt, neque ad aliud quippiam sunt utiles, quam ut comburantur: Sic quia illi sunt infrugiferæ arbores, propè est ut succisæ comburantur igne inextincto Luc.* 13. 6. 7. 8. 9. — & stipulæ

Ex versu 11.

Ex te prodiit cogitans contra Jehovam malum, consultor nequam] *Cum omnia sint in hominis usum condita, ipse autem creatus, ut Dei gloriam propaget, longè maximum est flagitium, cogitare malum contra Jehovam, & obscuratum ire ejus gloriam, id quod cum omnibus aliis apertis flagitiis ac sceleribus fit, quibus Dei nomen blasphematur* 2. *Sam.* 12. 14. *Rom.* 2. 24. *Es.* 52. 5. *Ezech.* 36. 22. *tum inprimis, quando callida contra Ecclesiam & populum Dei ineuntur consilia, Psal.* 2. *v.* 1, 2. — Cogitare malum contra Jehovam

Ex versu 12.]

I. Quamvis pacem colant & ampli sint] *Nihil tam firmum est, quod Deus non possit reddere infirmum, nihil tam altum, quod non dejicere possit; vide in Obad.* 1. *v.* 2. 3. 4. *Amos.* 9. *v.* 2. 3. *& quod Deus bella advocet, immittat & dirigat adultionem ac pœnam Obadi. v.* 1. *L. C. IV.* — Nihil Deo nimis firmum.

II. Ut affixeram te, sic non afflicturus fuissem amplius] *De vicissitudine lætorum & tristium apud piòs à Deo immissa, vide plura in Amos* 5, 20. *Obadi, v,* 15. *L. C. III.* — Vicissitudo rerum

Ex versu 13.]

Tyrannos Deus tollit.

Nunc facturus sum lorum istius] *Deus cum vult, facilè tyrannidem à suorum capitibus potest tollere, sicut comprobant exempla Israelitarum, quos ex potestate Pharaonis, & postea sæpè per Judices ex manu suorum hostium liberavit, &c. Adde captivitatis babylonicæ solutionem, & crudelitatis Antiochi, Nicanoris, aliorumque tyrannorum sedationem, de qua in libris Maccabæorum.* Ex versu 14.]

Et delet eorum memoriam.

I. Præcipit enim Jehova contra te, non feretur de nomine tuo amplius] *Memoria justi in benedictione, nomen autẽ improborum putrũid Prov. 10.7. & memoria perit, Ps. 9. v. 7. nam irata facies Jehovæ ad facientes malum, ut exscindat è terra memoriam eorum Psal. 34. 17. Sir. 10.19.20. Nos quando impium Sennacheribum tam misere occisum in templo audimus, id cogitemus, quod Herodotus narrat, apud Ægyptios Sennacheribo positam esse cum hac inscriptione statuam: ἐς ἐμέ τις ὁρέων εὐσεβὴς ἔστω. In me aliquis intuens pius fit.*

Ex versu 15.]

Idola perduntur.

II. Exscindam sculpule & fusile] *Deus nomen Deorum alienorum perdit de terra cum suis cultoribus, qua de re supra aliquoties, vide Mich. 5, 12. 13. 14. & eos, qui in præceptum decalogi primum scripserunt.*

Liberationes typi redemptionis.

I. Ecce super his montibus pedes Evangelizantis, promulgantis pacem.] *Ex læto Evangelii de Christo nuncio tandem vera animi pax & lætitia oritur Esa. 9, 3. 4. Cujus liberationis ex inferno typi fuerunt aliæ in V. T. liberationes, ex captivitate populi Judaici, ut supra aliquoties fuit declaratum prolixius. vide in Exercitat. biblic. dictum Esa. 45, 8. & Apologiam ad idem,*

II. Cele-

11. Celebra Juda festa, reprehende vota] *Omnis verus Christi confessor) id enim nomen* יְהוּדָה *denotat (Deo pro liberatione, cum ex omni malo, tum præcipuè ex morte & inferno, maximas agit gratias, exemplo Pauli, Rom, 7, 35. & 8. 2.*

Deo gratias agunt. pii.

CAPUT SECUNDUM

Argumentum.

Excidii Ninevitarum rationem, formam & effecta describit Propheta, dum hostium advenientium ferocitatem, multitudinem ac fortitudinem: civium vero Nineves formidinem & miseriam, ipsiusq; urbis excidium graphicè depingit, ejus direptionem præfigurat, ipsiq; jam captæ & spoliatæ insultat, ac tandem hujus tam miserabilis excidii tam potentis urbis autorem ipsum Deum fore subjicit.

Summa,

Cum hactenus Propheta in consequentis parte altera membrum prius de perditione hostium absolverit: Nunc accedit ad posterius, quod est de perditione loci ipsorum, seu civitatis Nineves totius regni metropoleos. Cujus excidii denunciatio cum constet narratione & confirmatione, hac in caput tertium rejectâ, illam in hoc capite secundo proponit, ejusq; membra primaria sunt duo: Prius ipsius excidii descriptio: Posterius epiphonema concludens. In descriptione juxta Rhetorũ præcepta notanda sunt hæc tria. I. προηγούμενα sive antecedentia, in quibus depingitur hostis adventus & exercitus: Illum simpliciter primum denunciat: deinde exaggerat etiam hortando sarcastice, ut se contra eũ paret omnibus modis Nineve vers. 1. & causas impulsivas explicado vers. 2. Hunc ita declarat ut exponat ejus arma, videlicet clypeum & hastam, personarum qualitates, vestimenta,

Ἀνάλυσις

Partes capitis duæ. I. ubi Antecedentia.

menta, instrumenta quædam bellica. nempe currus v. 3. actiones; multitudinem, quæ tanta, ut præ copia inter se collidant; horridum aspectum, impetum ac violentiam.

Res ipsæ.

II. τὸ πρᾶγμα seu res ipsa, urbis scilicet tam oppugnatio, quam declarat ex adversæ partis, nempe Ninevitarum, actionibus & inprimis regis, militiæq; ducum v. 5. quam expugnatio, quæ duobus objectis indicatur, portarum perruptione ac regii palatii destructione. vers. 6.

Consequentia,

III. ἐπίμετρα sive consequentia, quæ sunt hæc: Reginæ, ejusq; ancillarum ac comitum captivitas, actionesq; miserabiles v. 7. Civium fuga v. 8. facultatum direptio v. 9. & initio 10. hominum, ad quos hæc calamitas vel pertinet, stupor, tremor ac desperatio v. 10. vel defertur per famam de tanta clade orta admiratio & insultatio ob rapacitatem regis, ejusq; filiorum v. 11. 12.

II. Epiphonema

tandem in epiphonematica clausula v. ult. explicantur hæc: Causa efficiens principalis illius exidii Deus, ejus actiones & causæ impulsivæ, nempe rapina ac blasphemia Ninevitarum. Brevissimè, partes hujus capitis sunt duæ; Prior ὑποτύπωσις cladis Nneveæ ac interitus Ninevitarum: Posterior de authore ejus, ne casu sibi hæc accidere existiment:

PARS PRIOR.

Cur tam exactè hæc describantur.

Vers. 1.] Excidium impendens urbi Nineve hic valde exactè describit Nahum, atq; adeò, ut jam res ipsa non narrari sed geri videatur, tum ut in eventu conspiciatur Dei omniscientia, qui tam certò illa futura potuit prædicere, ac omnipotentia, quippe cui facillimum erit evertere illam, quantumvis potentem Monarchiam, cum ita jam pridem omnia illius subruendæ instrumenta ad manum habeat tum ut homines magis serio cogitent de agenda pænitentia, In versu autem

primo

primo duo potissimum sunt, unum, Chaldæos certissime ad destruendam Nineven venturos: alterum, Assyrios ad eam tuendam se paraturos, sed frustra. De illo ita incipit: Ascendit, *advenit, more prophetico ad rei certitudinem præterito pro certissime futuro posito quoniam certissimè erat adventurus Chaldæus, h. e. in Assyriam properaturus, in quam qui contendebat, ascendere dicitur in scriptura Hos. 8. 9. ascendet autem* contra faciem tuam *ô Nineve (id quod affixum fæmininum iterum innuit in textu hebræo)* dissipator *Nebucadnezar cum Chaldæis, à quibus everteris & non secus contunderis, ac conteritur saxum sub malleo, qui Hebraice eodem quandoq; nominatur vocabulo* מֵפִיץ*, quod hoc loco extat Prov. 25. 18. & quod ad phrasin similiter Babylon totius terræ malleus vocatur Jer. 50. 23. tu verò Nineve, quæ hactenus evertisti alias urbes, memor virtutis pristinæ agedum* custodi *contra hunc hostem* munitionem *tua propugnacula, omnia fac & experire, ut eum abigas, frustra tamen, eris siquidem omnia mea verba apparebunt, quomodo Propheta* εἰρωνικῶς *hortatur eos, quibus obstinatis ac perditis vult insultare ut Esa. 8. 9.* speculare, *inquit* viam, *qua hostes venturi, ut obstruas & irruentibus occurras, ajo tibi, ignorabis;* Corfirma lumbos, *expeditum & paratum te redde ad prælium & conflictum instantem, quomodo sæpius in scriptura hæc & similes phrases occurrunt, vide & confer hæc loca 1. Reg. 18. 46. 2. Reg 9. 1. Jobi 12. 18. Proverb. 31. 17. Esa. 11. 5. Jer. 1. 17. Ezech. 23. 15. Luc. 12. 35. &c. Ephes. 6. 14. Vires* assume, *roburq; tuum excita, siquidem in lumbis pars magna roboris animalium, sicut & sequens exegesis declarat,* fortifica vires valdè, *εἰρωνικῶς q. d.*

מֵפִיץ

εἰρωνεία.

Confirmare lumbos.

Exercitat. biblic. p. 63 64, &c. *ut ita facilè hinc scripturæ analoga hæc nostra appareat explicatio, quæ & scopo Prophetæ satis congruit, qui tantum abest, ut sit, terrere Israelitas, aut iis tristia comminari, ut planè contrarium omnibus modis hic agat, sicut & superiori capite vidimus, nempe ut Israelitas soletur ex interitu hostium potentissimorum Assyriorum, quibus porro ex hostium, qui ad ipsos expugnandos venturi sunt, descriptione terrorem incutit, quando ipsorum arma depingit,*

Vers. 3.] Clypeus, *inquit,* potentium ejus *Nebucadnezaris regis Chaldæorum* rubefactus *est, vel colore rubro, vel sanguine tinctus ad terrorem hostium,* bellatores *ejus robusti, viri roboris, hebraice, h. e. magno robore præditi,* coccineis *vestibus sunt amicti, quoniam hic color milites generosos valde delectat, sicut de Lacedæmoniis fortissimis olim bellatoribus memoriæ proditum est, quod vestitu usi sint rubro, cum irent ad pugnam, idq; eam maximè ob causam, ne manans eruor per discolorem vestem animum simul ipsis demeret ac hostibus adderet. Horum vero bellatorum fortissimorum* currus, *ex quibus illi pro ejus temporis ratione pugnare solebant, Jos.* 17. 16. 2. *Sam.* 10. 18. erunt cum igne tædarum, *quod quidam ita interpretantur, quod ignem curruum istorũ obaratæ vel præferratæ totæ ejiciant, si per saxa citato agantur cursu: Alii aliter explicant; sine præjudicio quod fiat, puto esse potius hypallagem in scriptura satis frequentem, in curru isto, quo vehuntur milites animosi, erunt tædæ ignitæ, quibus utantur per noctem, ut sciant, quò eant, quomodo & tempus occupatæ Urbis quodammodo inuritur, vel per diem, ut illis incendant hostium ædes, & hoc futurum est* illo die *ac tempore illo, quo instruet ipse*

Viri roboris.

Color coccineus.

Currus militares

cum igne quid?

Verſ. 5.] *Hactenus dictum eſt, quales Chaldæi futuri, ac quomodo ſe geſturi ſint in oppugnatione Nineves, & ſimul, quid facturi ſint Aſſyrii, nempe, quamvis in ſe defendendis laboraturi ſint diligentiſſime, tamen, quoniam Deum propugnatorem non habent, victum iri, juxta illud Pſalmi 76. 6. 7. Dediderunt ſe in prædam robuſti animo, dormitaverunt ſomnum ſuum præ increpatione tua, ô Deus Jacob, conſopitus eſt & currus & equus, utrumque breviter repetit Propheta in v. 5. ubi primùm, quâ curâ rex Aſſyriorum ſit ſe paraturus ad bellum ſeu defenſionem ſui, & quo ſucceſſu narrat: poſt ſtudium hoſtium in oppugnatione urbis exponit. Nam rex Nineves, prout fieri poteſt, in illa anguſtia, militum ſuorum inſtituet delectum,* recenſebit magnificos ſuos, *& ut quiſq; ſit officii ſui memor, eaq; quæ decent, præſtet, monebit, ſed fruſtra, nam illi præ nimia feſtinatione & conſilii in tanta celeritate inopinata inopia,* corruente in ambulatione ſuâ, *& nihil earum rerum, quas occipient, rectè ſub manus ſuccedet, ſed ipſi animis & corpore concident. Quantò autem hi erunt magis formidoloſi, tanto erunt hoſtes eorum Chaldæi animoſiores,* feſtinabuntq; ad murum illius *urbis munitiſſimæ Nineves, vel nudi & non ſatis armati Amos. 2. 16. ac ſi* paratus eſſet *certus* potector *ſeu præparatum tegumentum illud, quo tecti milites ſolebant oppugnare muros, & latere tecto poterant abſcedere, quod tegumentum ret militaris ſcriptores alias vocant teſtudinem, cum fiebat ſcutis, quod alias poterat præſtari vineis aut pluteis.*

Vincuntur quos Deus non propugnat.

ſtupor. Ninevitarum

Teſtudo militaris.

Verſ. 6.] *Hanc autem militum oppugnantium audaciam adjuvabit temporis oportunitas, ſiquidem* portæ fluminum, *i. e. Tygridis, qui propter magnitudinem & excellen-*

Numerus pluralis notat excellentiã.

tiam, more hebræis usitato, in plurali appellatur numero, Vide Exercitat. biblic. pag. 41. & 169. & 179. aperientur, *&* ipsum palatium, *quodcunq; tam idolorum, quam regis* dissolvetur *aquarum injuria collapsum, ut significet Propheta (quod etiam eventus comprobavit) hostes ingressuros urbem per eam partem, quam Tygris præterlabitur. Narrant enim historici, quod eo ipso tempore, quo à Chaldæis obsidebatur Nineve, crebris imbribus auctus Tygris insolita aquarum repletus copiâ, vicinos ripæ suæ urbis muros ad stadia viginti dejecerit, quam occasionem captantes illi, urbe potiti sunt. Vide saltem* Diodor. Siculum libr. 3. Bibliothecæ cap. 2.

Vers. 7.] Porro vero postquam statio militum præsidiariorum collocata est in arce, ipsa regina, quæ firma stabat, ac prius quieta domi desidebat, indeq; quod astet Regis dexteræ Psal. 45. 10. *dicta est* הֻצַּב, deportabitur *ex arce sua ejecta in regionem ignotam transferetur cum* ancillis suis comitantibus *in* voce simili columbarum,

Vox columbarũ.

suspiriis ac gemitibus tacitis, siquidem ne quidem palam audebunt plangere, & ut scribit Hieronymus *in h. l. tantus erit terror, ut ne in singultus quidem & ululatus more fœminarum erumpat dolor, sed tacitè intra se gemant, & obscuro murmure devorent lachrymas in morem columbarum mussitantium Esa.* 38. 14. *&* 59. 11. *Unde futurum est, ut præ doloris ac tristitiæ magnitudine* pectora sua tundant, *ut illi, qui pulsant tympana, quandoquidem jam omnis eorum decor ablatus, ac prosperitas, eversa Nineve.*

Nineve confertur piscinæ.

Vers. 8.] Nam fuit illa hactenus velut piscina aquarum, *quæ sicut aqua piscibus abundat, & in quam multi rivi sæpius confluunt; Sic Ninive fuit urbs amplissima civibus*

vibus ac opibus florentissima, & in qua pleriq; homines tam otiosè, delicatè ac facilè vivebant, ut pisces in piscina instructissima, & porro, quemadmodum solet fieri, ut cum tollis aggerem piscinæ objectum, vel si major aquarum vis in eam irruat, effringens repagula objecta, & parvo hujus alveo non contenta exundet, statim magno impetu hujus aquæ effluant: sic etiam cum muri Nineves ad Tigrin fuerunt dejecti (vide supra vers. 6. & Confer supra cap. 1. 8. ubi hanc irruptionem bellicam Propheta appellabat inundationem) vi aquarum, & jam aliæ aquæ multæ, metaphoricè hîc accepto vocabulo secundum scripturæ stylum pro populis ut Es. 8. 7. Apoc. 17. 15. irruperint, tum cives Nineves elabentur, omnesq; opes velut pisces inde aliò abripientur; vide Amos 4. 2. & quicquid in hanc urbem confluxit, omne effluet, licet diu steterit florentissima, ex quo tempore est ædificata Genes. 10. 11. atq; adeo creverit, ut esset urbs in toto oriente longe maxima & celeberrima, vide Jon. 1. 2. & 3. 2. 3. Verum nunc actum erit de illa, siquidem, quando urbem capi videbunt cives, pugnæ obliti pristinæq; virtutis, quacunq; poterunt, fugæ se dedent, ut aquæ piscinæ rupto objecto aggere. Nam nemo poterit ex fuga reprendere aut ab illa avertere ipsos fugientes *si quis inter eos cordatior dicat:* Consistite, consistite *state viri vosq; viros præstate ac patriam defendite, tamen* non erit ullus, qui possit eos resupinare, *ex fuga retrahere, aut saltem efficere ut facie retrò conversa ad hunc inclamantem respiciant aut redeant,*

Aquæ i. e. populi.

Vers. 9.] Quod cum factum fuerit, ac urbs in hostium manus devenerit, à suis civibus relicta, hæc erit vox Dei ad Chaldæos, quâ velut animabuntur, ad eam audacter despoliandam, ut Es. 10, 6,) in quâ repetitio magnam habet emphasin

Direptio Nineves.

 phasin

phasin, repetitioniq; in priori versu positæ quasi per ludibrium est opposita,) deripite argentum, *agite, si quid agitis,* diripite aurum & infinitum apparatum istum, *quod hactenus superbiit,* gloriam ex omnibus instrumentis *& vasis* desiderabilibus, *siquidem apud vulgus gloria hominibus existit ex magnis divitiis, 1. Reg. 10, 23. 2. Chron. 32, 27. & sic fiet, ut urbs illa hactenus florentissima omnibus bonis ac opibus spolietur, cives autem & milites veluti attoniti ac obstupefacti summi sui metus in omnibus membris, in quibus metus cernuntur signa, velut in oculis, facie tota ac genubus manifesta prodant indicia.*

Παρονομασία αὐξητική.

Animus liquefit.

Genua labant.

חַלְחָלָה

Contrahunt nigrorem ollæ. Signa metus.

Vers. 10.] Nam urbis erit vacuitas *(abstractum pro concreto sumptum notat superlativum) & quidem maxima* vacuitas, *& tota* exinanitæ, *ubi in textu hebræo est valde elegans παρονομασία* בּוּקָה וּמְבוּקָה וּמְבֻלָּקָה, *& quemadmodum in his verbis numerus syllabarum, sic ipsa oratio crescit, quoniam erit valde magna hæc despoliatio, adeo ut inde præ nimio metu* animus civiū liquefiat, *i. e. plane concidat, scripturæ stylum si attendas, qui vel in his locis observari potest, Jos. 2. 11. & 5. 1. & 7. 5. Deut. 1. 28. & 20. 8. Esa. 13. 7. Ezech. 21, 12. ac porro inde orietur* collisio genuum, *quemadmodum in timore magno solet occupare tremor genua Dan. 5. 6. Job. 4. 4. Esa. 35. 3. Hebr. 12, 12. ac* dolor, *qualis est parturientium Joel. 2. 6. Mich. 4. 9. 10. h. e.* maximus, *quod indicat forma vocis hebrææ duplicata,* erit in omnibus lumbis *Esa. 13. 8. & 21. 3. Ezech. 29. 7. ut tota tua vis fracta appareat, siquidem in lumbis pars potior roboris, supra vers. 1. &* facies eorum omnium contrahunt nigrorem ollæ, *lividæq; præ metu apparebunt, de qua phrasi Joel. 2, 6. & Confer. Esa. 13, 7. 8. hæc autem ita in exteri-*

exterioribus membris cerni solent in metu majori, eò quod calor naturalis ad cor, vitæ sedem, se intrò recipiat, ac ita reliqua exteriora membra ad tempus deserat, vitaliq́ calore ac nativo colore quodammodo destituat.

Vers. 11.] *Tum verò, quando hæc contigerint, ad quorumcunq́ aures pervenerint tam horrenda, illi tantum aberit, ut condoleant afflictis, id quod summo eis solet esse solatio, ut etiam de victis Assyriis ac præcipuè vastatæ Nineve insultent, avaritiam, rapacitatem & crudelitatem eorum exprobrantes, sicut Esa.* 14. 10. 11. 12. *dicent,* ubi nunc est lustrum illud præclarum leonum, & quod pascuum erat juvenum leonum, quò, *quando aliquid rapuerat,* ibat leo, *quò se tanquam in locum tutum recipiebat, &* leunculus, catulus leonis *se itidem conferebat, securè ac* nemine deterrente. *In quâ allegoriâ Propheta propter rapacitatem ac crudelitatem regem leonem, ejusq́ filios leunculos appellat, & prædonum horum insigniam habitacula ac palatia lustra seu spelæa leonum nuncupat, sicut & Ezech. c.* 19. 2. 3. *Paulus* 2. *Tim.* 4. 17. *Daniel illorũ, qui quatuor monarchiarum fuerant & futuri erant rectores ingenium sub quatuor animalium figura depingit cap.* 7. 4. *seqq. Vide etiam plura hac de re ad Psal.* 7. 3. *& Psal.* 10. 8. 9, 10. *Unde facilè de scripturæ analogia constare poterit, & hîc satis disertè se in sequenti versu explicat Nahum, cur vocaverit reges & primores regum proceres, leones, quia inquit rapuerunt, sicut primus hujus monarchiæ conditor Nimrod fuit magnus venator coram Domino Gen.* 10. 8. 9

Nineve illuditur.

Allegoria à lustris ferarum.

Vers. 12.] *Siquidem unusquisq́ eorum regum* fuit eo sapiens, *& tantum sibi per violentiam undiquaq́ auferens,* quantum sufficiebat catulis suis, & strangulans, *suffocatis, occidens alia animalia* leunculis suis, *unde eos susten-*

Rex Nineves raptor.

stentaret, hoc est ut dicã simpliciter, implebat rapina cavernas suas *palatia sua regia, in quibus residebat,* & illa lustra sua, *si rectè velis appellare,* replebat rapte, *quod per vim tum à suis subditis, tum aliis extorquebat, qua de re vide 2. Reg.* 18. 10, 11. 14. 34. & 19. 23 24.

LOCI COMMUNES.

Ex versu 1.]

Deus punit per hostes.

Ascendit dissipator.] *Deus regna facit formidolosa & fortiora aliis, per quæ vult punire juxta legi suæ additas comminationes Lev.* 26. 6. 7. 16. 17. *Deut.* 2. 15. & 11. 23. 25. & 28. 25. *Vide Joel. c.* 2. 7. 11. *puniendis autem horrorem incutit, ut ibidem docetur. Exempla sunt* 1. *Chron.* 14. 15. 2. *Chron.* 17. 5. & 20. 22. *Jud.* 7. 13. 14.

Frustra nisi Deus.

II. Custodi munitionem.] *Frustra se armis tueri præsumunt, qui Deum habent iratum, exemplo sunt Benjaminitæ, Jud.* 20, 28. 41. *Vide Amos* 9. 3. *Obadi. v.* 4.

Ironia sancta.

III. Cum hæc ironicè proferantur sine dubio à sancto Dei Propheta, docemur, non omnem Ironiam dedecere sanctos, sed eam tantum, quæ ex malo proficiscitur animo: Hæc vero & similes etiam instruunt, qua de re vide quæ prolixius dicta sunt in Amos, 4, 4. *Quibus adde etiam hæc exempla probata vel ipsius Dei, vel sanctorum Dei hominum* 1. *Reg.* 18. 27. *Ezech.* 28. 3. *Jud.* 10. *v.* 14. *Gen.* 3. 22. *Job.* 38. 5. 20. & 40. 9. *Esa.* 14. 10. & 16. 12. & 21. 5. *Matth.* 19. *v.* 17. *Luc.* 11. 41. 1. *Cor.* 4. 8.

Ex versu 2.]

Deus pios eripit.

I. Reducet Jehova excellentiam Jacobi.] *Deus non permittet, ut justus perpetuò affligatur. Rejiciamus igitur nostram curam in eum. Psal.* 55. 25. *Quando*

enim

enim deduxit hominem in consilio suo, post modum eum recipit in gloriam Psal. 73.24. Toleremus modò ad parvum momentum, quia benignitate sempiterna Deus nostri miserebitur Esa. 54.7.8.

II. Licet evacuarint eos &c.] *Væ tibi qui spolias, nam mox spoliaberis ipse Esa. 33.1. & ut fecisti aliis, sic fiet tibi, Obad. v. 15.*

Pœna talionis.

III. Et palmites eorum corruperunt.] *Peccant gravissimè, qui Dei judicia, quæ ipsis expedienda commisit, pro sua libidine exercent, atq; exasperant, sicut hi Assyrij Esa, 10, 5. 7. & 47. 6. Ezech, 25.2. 6, 12. Zach. 1. 15.*

Crudelitatem odit Deus.

Ex versu 3.

I. Clypeus potentium ejus rubefactus] *Sanguis humanus sive colore repræsentatus in clypeo aliisq; rebus, terrorem aliis incutit, quanto horrore olim expavescent impii, quando sanguinem filii Dei Actor. 20, 28. quem ipsi tam nefarie conculcarunt in hac terra, Hebr. 6, 6. & 10,29. videbunt in sanctissimorum ejus vulnerum cicatricibus, quas sine ulla imperfectione per οἰκονομίαν quandam retinuit Joh. 20, 25. Zach. 12. 10. Apoc. 1. 7.*

Sanguis terret.

II. Cum igne tædarum currus ejus.] *Si ignis à bellatoribus accensus omnes valde commovet, quantò magis est timendus ille ignis, quo tota cœli terræq; machina cum stridore maximo conflagrabit 2. Thess. 1. 8. 2. Pet. 3. 7. 10, 12. Cum autem hæc omnia ita dissolvenda sint, quales oportet nos esse? Tales, ut in sanctis conversationibus & pietatibus exspectemus adventum hujus diei ibid, v. 11. 14. attendamus, ne graventur corda nostra Luc. 21.34. sed ea à terrenis elevantes sursum ad Dominum respiciamus oculo irretorto Luc, 21, 28. Rom. 8, 23 Col. 3, 1. 2.*

Time ignem.

Ex versu 4.]

Cũ Deo facilè vincitur.

Per vicos insanient curris] *Quos milites Deus armat, citò facilè ac feliciter omnia perrumpunt. Ille enim revera est Dominus Zebaoth, & Dominus bellipotens Psal. 24.8. Vide in Obad. v. 1. Joel. 1. 4. Amos 4. 13. & nihil coram illo irato potest subsistere, supra c. 1. 4. 5. 6. quo exsurgente, disperguntur omnes inimici ejus Psal. 68. 2. 8.*

Ex versu 5.]

Sine eo nil præclari fit.

I. Recensebit magnificos suos sed corruent] *Contrà cum quo exercitu Dominus non procedit concidit Ps. 44.10.11. Num. 14.9.42. Jos. 7.5. nam ille est munitio tenui, quum aliqua angustia est, receptus ab inundatione, umbra ab æstu Es. 25, 4. Sic cadit coram Davide Goliathus 1. Sam. 17. Coram Jonathane & ejus armigero Philistæi 1. Sam. 14. 6. 12. 13. Coram Gideone & trecentis, ingentes Medianitarum copiæ Jud. 7.*

quia ipse animat milites.

II. Festinabunt ad murum] *Deo etiam in mediis periculis sine mediis facilè est animosos reddere & securos, quorum operâ ipse uti cupit, ut sua jussa expediant, vide Joel 2, 8. 11. & 3. v. 10.*

Ex versu 6.]

Cum vult Deus, quæ prosunt, obsunt.

Cum portæ fluminum aperientur] *Cum Deus puniturus est, etiam ipsa propugnacula, quibus maxime confidunt homines, hostium conatus adjuvant, ut videre est in muris Jerichuntis Jos. 6. 23. sic per Euphratem capta est Babylon: per militem externum in urbem defendendi gratia intromissum, perdita est Hierosolyma tempore Vespasiani, & quoties nostro tempore tormentis bellicis pulvere nitrato, &c. se ipsos læserunt hostes?*

Ex versu 7.]

Et statione posita deportabitur Regina] *Deus sapè*

ſæpè etiam ſexus muliebris graviter punit luxuriam Deut. 28, 56. Eſa. 3. 17. Et quamvis ipſe in expugnatione urbium hunc imbellem ſexum necari vetuerit Deut. 20, 14. tamen non rarò ob multiplicia flagitia ab eo commiſſa crudeliter milites in eum ſævire permittit. Et ne quis hæc immeritò contingere exiſtimet, cogitet, quod pleriſq; innata ſit ſuperbia cum Eva Gen. 3. 6. Unde oritur faſtus & luxus, peſtes Rerumpublicarum peſſimæ, ſicut teſtantur exempla Iſebelæ 1. Reg. 21. 7. ſeq. 2. Reg. 9. 30. Herodiadis Matth. 14. 6. 8. Bernices Act. 25. 23. Contra verò, quæ debeat eſſe fœminarum piarum humilitas & ornatus, declaratur 1. Tim. 2. 9. 10. 11. 1. Pet. 3. 3. 4. &c. Faſtus mulierũ punitur.

Ex verſu 8.]

I. Fuit quidem Nineve velut piſcina aquarum] *Propter injuſtitiam, aliaq́; flagitia regnum de gente in gentem transfertur Sir. 10, 8. Exemplo ſunt Chananæi Lev. 18. 25. Samaria, Jeroſolyma, Nineve, Babylon & Monarcharum translationes, quæ præfigurantur Dan. 7.* Ob peccata immittitur vaſtatio.

II. Fugientes nemo avertet] *Deus armat manus ad prælium Pſal. 144. 1. Idem in pœnam antegreſſæ impietatis animum militibus demit, ut nequeant coram hoſte conſiſtere, ſed fugam cogantur capeſſere Lev. 26. 6. 7. 8. 33. 36. 37.* & timor.

Ex verſu 9.]

I. Diripite argentum.] *Pœna eorum, qui per fas & nefas diteſcunt, eſt hæc, quod cogantur aliis opes ſuas malè partas relinquere, Pſal. 39. 7. Eccl. 2. 4. 9 19. 26. Ne igitur apponamus ad opes iſtas evanidas animum Pſ. 62. 10. quas fur eripit, tinea & eroſio conſumit Matth. 6. 19. Sed demus operam, ut ſimus divites in Deo, Luc. 12. 20. 21. 33. & theſaurum habeamus in cælo. Matth. 6, 20. 1. Tim. 6, 19.* Divitiæ pereunt.

Pœna luxus.

II. Infinitum apparatum, gloriam ex instrumentis desiderabilibus] *Hic pœna proponitur luxus illius, qui in conquirendis vasis pretiosis nimis est occupatus, ut in illis se ostentet, sicut fecisse legimus Ahasverum, Esth. 1. 6. 7. Belsazarem Dan. 5. 1. 2. confer etiam Esa. 39. 2. 6.*

Ex versu 10.]

Deus aufert bona.

I. Vacuitas maxima] *Dominus dedit, dominus abstulit. Job. 1, 21. non tantum piis in gratia, sed etiam improbis in irâ Hos. 2. 8. 9. Est igitur etiam hæc vanitas non postrema inter homines, congerere sibi multa, eaq; relinquere aliis Eccl. 2. 4 5 6. seqq. Quantò verò major est miseria nobis inspicientibus nostra nobis bona vi eripi? Deut. 28. 32. 33.*

Mala conscientia.

II. Animus liquefactus præmetu.] *Res timida est impietas & statim mala conscientia hominem accusans terret, Sap. 17. 11. 12. Rom. 2. 15. Exemplo est Adam Gen. 3. 10. Cain Gen. 4. 5. Si igitur non vis serviliter timere superiorem, fac bonum, & habebis laudem Rom. 13. 3.*

Metus pœnæ.

III. Collisio genuum, dolor in lumbis & facies livida] *Si ob malum aliquod temporale, quod tamen cum hac vita desinit, si non citiùs, tanta est in hominibus consternatio, ut ejus ubiq; manifesta appareant signa, quantò magis ob malum æternũ & nunquam finiendam in inferno olim contremiscent impii damnandi? Certè ibi erit fletus, imò ejulatus, horrendus stridor dentium, faciei confusio & vermis non moriens Matt. 8. 12. Sapi. 5. 2. Mar. 9. 44. tum dicent montibus, tegite nos, & collibus, cadite super nos, Hos. 10. 8. Luc. 22, 30. Apoc. 6. 16. quærent mortem, & non invenient eam Apoc. 9. 6.*

Ex versu 11.]

I. Ubi est lustrum leonum.] *Justus cum perire*

videt obstinatè improbum, ipse Deum reverenter colet, & de illo ridebit, dicens: Ecce virum illum, qui confidebat amplitudini divitiarum suarum! Ps. 52. 8. 9.

Pii gaudent de impii interitu.

II. Quos Deus voluit esse populorum pastores, hi sæpe sunt leones, non tondentes, sed planè deglubentes & absumentes pecus, qua de re vide Mich. 3. 2. 3.

Ex versu 12.

I. Leo rapiens quantum sufficiebat catulis.] *Cum Deus sit distinctionis dominiorum author in præcepto septimo, & hujus etiam præcepti νομοφύλακα esse voluerit magistratum, gravissime in eum invehitur, & pœnas decernit atrocissimas, si ipse subditos, quos tueri & parentis loco fovere debebat, suis bonis ac possessionibus injustè expoliet, quod etiam fit, quando res nummaria non rectè curatur, Prov. 30. 15. Hos. 4, 18. Amos 4. 1. & 5. 11. Mich. 3. 1. 2. Exemplo est Achab, Nabotho per vim & fraudem vineam eripiens. 1. Reg. 21, 2. 7. 10. 19. 21. nam judicium severum exercetur in eos, qui præsunt, & potentes potenter inquirentur Sap. 6, 6, cui enim multum datum est, ab eo multum requiretur, Luc. 12, 48.*

Magistratus nulli sua eripiat.

II. Catulis suis, leunculus suis] *Pleriq; avari & iniqui congestores propterea ita per fas & nefas bona multa colligunt, ut filiis suis amplissimum relinquant patrimonium, quod tamen sæpissimè illis potius obest, quam prodest quia malè ipsi sunt educati, & benè illo uti nesciunt. Quemadmodum autem dicit prudenter* Plutarchus *: Hi parentes calceum curarunt, & pedem, cui ille inservit, neglexerunt. Vide Sir. 14. 3. seqq. & c. 30, 10. & 10, 22. seqq. Prov. 10, 2. 3. 16. & 11, 18. & 21. ita & multi frustra congerunt opes, quando non curatur, ut sint in filiis ingenii & virtutum dotes.*

Verse 13.] *Hac autem, quando ego Deus tuus paulisper dissimulo, & taceo, tu putas, quod ego hac nesciam Psal.* 50. 21. 22. *Sed ego benè novi omnia, & ecce jam ad vindictam propero,* ecce me contra te, *quae est attendendi particula, phrasisq; in prophetis usitatissima tum, cùm Deus magnum, certum ac citò venturum comminatur supplicium Ezech.* 26. 3. & 28. 22. & 29. 3. *infra c.* 3. 5. *Ego Deus ipse harum calamitatum ero author,* dictum est Jehovæ Domini exercituum, *qui sum verus ac omnipotens Deus, ita ero contra te, ut* comburam fumo currus ejus. *Nineves puta, fumo, inquam, ac primo impetu, ut ne opus quidem sit igne, &* juvenes leones tuos consumet gladius, *regiam stirpem ac prosapiã prorsus exscindendam curabo, ne sint, qui de regno recuperando cogitent,* ita exscindam è terra rapinam tuam, neq; audietur amplius vox nunciorum tuorum, *tum blasphemantium nomen meum* 2. *Reg.* 19. 9. *tum subditis tuis in exteris regionibus tua mandata perferentium, quandoquidem dehinc nullum tibi amplius erit imperium, nulla authoritas, ut tuis legationibus leges feras gentibus exteris, sed contrà audientes rumorem de te complodent manum supra te, infra cap.* 3. 19. *& sine dubio respicit his verbis Propheta ad finem capitis praecedentis, q. d. vox legatorum tuorum conticescet, meorum autem nunciorum seu Apostolorum vox deinde sonare incipiet, ut inde populus meus afflictus solatium percipiat. Esa.* 40, 1. 2.

Ecce.

A Deo est excidiũ Nineves.

LOCI COMMUNES.

Deus placatus & iratus.

I. Ecce me contra te] *Benè illi, pro quo est Deus Rom.* 8, 31. *malè verò illi, cui se opponit omnipotens* 1. *Pet* 5. 5. *Jacob.*

Jacob. 4. 6. *Psal.* 34. 17. *Demus igitur operam, ut Deus nobiscum, quod vera pietate & precibus impetramus Jud.* 6, 12. 13. *Luc.* 1. 28. *&* 24, 29. *Illi enim omnia adsunt bona, quem penes est Deus Psal.* 73. 25. 26. *Quo verò fugiat, ubi tutus sit, qui Deum omnipraesentem habet inimicum, qua de re dictum est pluribus Amos* 9, 2. 3. 4. *Obadi. v.* 4. *Jon.* 1. 4.

II. Ut comburam in fumo currus ejus] *Deus est, qui armat & exarmat milites, siquidem ipsius est potentia & victoria.* 1. *Chron.* 29, 11. *Bellum igitur necessarium vel maximè inchoandum est precibus,* 2. *Chron.* 20, 6. 1. *Maccab.* 3, 19. 50. *&* 4, 10. Bellum precibus inchoandum.

III. Juvenes leones tuos consumet gladius] *Deus est fortis zelotes, visitans iniquitatem patrum in filios; in nepotes, in eos, qui odio prosequuntur ipsum, & parentum malorum sectantur vestigia. Exod.* 20, 5. *aliàs enim filius bonus patris peccatum non fert Ezech.* 18, 14. 20. Malus filius luit peccatū patris.

IV. Non audietur amplius vox nunciorum tuorum] *Per Deum regnant reges, & si abutuntur suo imperio, etiam de sede potentiae suae ab eo dejiciuntur Prov.* 8. 15. *Luc.* 1. 52. *qui diligenter eos observat Eccl.* 5. 8. *Qua de causa omnibus in magistratu constitutis sit in conspectu illa piissimi regis gravissima sententia: judices, videte quid sitis facturi, non enim pro homine judicatis, sed pro Jehova. qui vobiscum est in rebus judiciariis, quare nunc insit pavor Jehovae vobis* 2. *Chron.* 19. 6. 7. Magistratus Deū metuat.

CAPUT TERTIUM.

Argumentum.

CAusas excidii Ninevitarum exponit Propheta videlicet inhumanitatē ac Idololatriam, & propter has eventuram Summa.

turam cladem hypothesi quadam egregia depingit, ignominiã & miseriam summam inde redundaturam in cives subjicit, & hoc ita certissimè futurum exemplo Alexandriæ confirmat; omnia, quibus se tutos fore confirmabant, adimit præsidia, dum summis & infirmis animi abjectionẽ, infamemq́ fugam, plagæ magnitudinem, aliorumq́ de eâ inflicta sibi gratulantium lætitiam prædicit. Unde apparet, quod hæc concio argumento cum præcedente conveniat, & propterea habita sit, quod necesse fuerit easdem calamitates impendentes crebrò securis inculcare, ut iram Dei prænossent, & vel pœnitentia actâ eam effugerent, vel impœnitentes ἀναπολόγητοι perirent.

ἀνάλυσις partes duæ I. Excidii causæ. *Partes hujus capitis, in quo confirmatio præcedentium ponitur, sunt duæ, quarum prior veras excidii Ninevitis prædicti causas duas potissimum indicat, injustitiam & idololatriam: utramq́ enthymemate explicat: Illam, Nineve est civitas cædibus, dolo, & per vim rapto plena, & proinde*
1 *valde injusta ac inhumana vers. 1. Ergo vastabitur celeriter & crudeliter per hostes, celeritatem in adveniendo declarat sonus flagelli, commotionis rotæ, equi plaudentis, & currus salientis vers. 2. Crudelitatem in evertendo probant arma, eorumq́ effectus miserabiles, vers. 3. Hanc, videlicet idololatriam, ejusq́ pœnam, huic inclusit enthymemati: Nineve est*
2 *maximè idololatriæ dedita, quod probat à factis, alias enim multas nationes in idololatriam suam abominandam seducit vers. 4. Ergo ut meretrix quædam spiritualis tractabitur, cujus nuditas omnibus ostendetur vers. 5. Porro ipsa cum ignominia maxima ejicietur vers. 6. Et sic ab omnibus ei*
II, Fiduciæ causa falsa. *illudetur vers. 7. Posterior hujus capitis pars falsas fiduciæ causas tollit; videtur autem præcipuè fuisse hæ: I, muniti-*

ones

ones urbis, naturâ loci valdè firmæ, respondet Propheta, eas cum urbe excisum iri, idq; Alexandriæ exemplo in Æpypto, argumento à minus ad magis ducto confirmat: Si Alexandria te longè munitior, fuit excisa, etiem tu exscinderis. Antecedens probat à præsidis cùm internis, nempe auxiliaribus copiis, quæ illi fuerunt longè copiosiores vers. 9. Sed illa nihilominus fuit excisa: & omnes ejus incolæ horrendis modis sunt tractati vers. 10. Ergo tu quoq; sic perderis v. 11. omnesq; tuæ munitiones facillimè evertentur v. 12. II. Incolarum nume- 2.
rus. Respondet Propheta, illum omnem numerum imbellem & timidum futurum, ut fœminas v. 13. III. Arces in aditu 3.
regionis extructæ, quæ hostis possint impedire adventum: Respondet Propheta, eas hostibus apertum & divinitus consumptum iri, ibid. IV. Arcium destructarum & copiarum deleta- 4.
rum reparatio; Respondet Propheta, frustrà illam parari & ab hoste utrasq; superatum iri, v. 14. 15. V. Peregrinorum 5.
subsidia, qui pecuniam, nervum rei gerendæ, & omnis generis arma possint advehere: Respondet Nahum, infidos & inconstantes illos futuros, & aliò se, ingruente bello, collaturos v. 16. VI. Ducum militiæ virtutis & magistratus vi- 6.
gilantia: Respondetur, illam in timiditatem, hanc in somnolentiam ac torporem iri conversum, v. 17. 18. VII. Po- 7.
pulorum, quibuscum hactenus amicitiam coluit, aut quos subjecit sibi, audientium Συμπάθεια: Respondet Propheta, complosionem manuum & lætitiam ex eo rumore apud omnes orituram maximam, v. 19.

PARS PRIOR.

Vers. 1] *Ut Propheta tanto magis moveat exclamationis*

tionis figura vestit orationem in initio, quæ tamen hoc loco indignantis & minitantis habet speciem; Væ, *inquit,* ô civitas sanguinum, *h. e. scripturæ stylo, Psal. 5, 7. & 9. 13; Jonæ* 1, 14. *Mich.* 3. 10. *&* 7, 2. *explicato, cædium per sanguinis effusionem factarum, seu homicidiorum, quæ Ninevitæ non foris modò, in bellis injustis ac non necessariis, verum etiam domi & privatim ex vindictæ cupiditate, per iniquas judicum corruptorum sententias perpetrabant, sed præter has cædes & alia horrenda ibidem regnabant flagitia, inhumanitatem civium satis superq́ testantia, nempe fraudes, violentia, rapina, quandoquidem ipsa civitas tota, quanta quanta est,* est mendacio & lacerato *plena, tota'q constans ex dolis atq́ fraudibus. tum in privatis contractibus, tum in inveniendis causis, cur alios bello lacessant, quos cupiunt extinctos, ut ipsi solis sibi monarchiā parent. tum si causā it acapere nequeunt, nihil cogitant, quo jure, quave fiat injuria, sed more leonum, supr. c.* 2, 10. 11. *rapiunt ac lacerant,* פֶּרֶק *enim, quod hoc loco exstat, leonum crudelium est proprium, vide Ps.* 7. 3. *Unde satis bene hunc locum græcè vertit Symmachus* ἀποτομίας καὶ μελοκοπίας πλήρης, *plena est urbs sectionibus carnium & frustis per membra concisis. Neq́ semel atq́ iterum hoc facit, sed semper, continenter & sine intermissione prædatur, nullus rapiendi finis aut modus, neq́ super facto ullo immani resipiscit, quamvis Jonæ prædicatione ad tempus antea resipuerit Jon.* 3. *Nam* non amovetur vel *recedit ab* illa rapina, *prout alias intransitivè plerumq́ verbum hebræum in scriptura accipitur, etiam in Hiphil. Exod. c.* 13, 22. *&* 33. 11. *Ps.* 55, 12. *Prov.* 17. 13. *Esa.* 46. 7. *Jer.* 17. 8. *quanquam & transitivè occurrat. Mich.* 2. 3. *&* 4. *Job.* 23. 12.

i. e. דָּמִים cædes.

פֶּרֶק

יָמִישׁ

Vers.

Verſ. 2.] *Quid igitur jam promerita eſt apud Deum? Vaſtationem atque eam jam minantur magna alacritate advenientes Chaldæi. Nam ecce meas aures jam perſonare ſcias tumultu & ſtrepitu bellico, ſiquidem eas in viſione jam complet* ſonus flagelli, & ſonus commotionis rotæ & equi plaudentis, currus ſalientis, *currus & equites armati advenient, ut pro temporis illius ratione hypothypoſi elegantiſſima exercitum adventantem deſcribat, dum mentionem facit ſoni ſcuticæ, qua utitur auriga, eaq́ curſum moderatur & urget equorum trahentium currum bellicum, ſoni rotæ præferratæ, & equi generoſi ac ſonipedis hinnitus, qui*

ὑποτύπωσις exercitus adventantis:

—— Siquæ ſonum procul arma dedere,
Stare loco neſcit, micat auribus, & tremit artus,
Collectumq́; premens volvit ſub naribus ignem.

ut poeta pluribus explicat, quæ uno verbo דֹּהֵר *indicat Propheta, ut non immeritò hic ſcribat Hieronymus, tam pulchra juxta Ebraicum & picturæ ſimilis ad prælium ſe præparantis exercitus deſcriptio eſt, ut omnis meus ſermo ſit vilior.*

דֹּהֵר

Verſ. 3.] *Sed pergit in cœpta hypothypoſi ſua Nahum, & quid porro futurum ſit in ipſo conflictu ſubjicit. Ibi enim erit* eques inducens *ac elevans &* flammantem gladium, *qui quod maximè acutus, terſus ac lucidus eſt, flammæ ſpeciem quodammodo refert, præſertim ſole lucente, confer Gen.* 3. 24. *Jud.* 3. 22. 1. *Sam.* 17. 6. *Job.* 39. 28. & coruſcam haſtam *nitore ſumme micantem, ut fulguris quandam referat ſpeciem, cùm celerrimè in aere lucido movetur. Sic Deut.* 32. 41. *Habac.* 3. 10. *Job.* 20. 25. *& adverte, non eſt inanis ille armorum fulgentium terror, vide ſis effectum,* multitudinem confoſſorũ & ingentem numerum cadaverum *talem, qui etiam terram ipſam gravet, ut vox*

Eques armatus. לְהַבְחֶרֶב

כִּוְקֻחָנוּח

G *hebræa*

idola confugit suæ fidei conjugalis, Deo in fœdera & sacramento initiationis datæ oblita, scortari dicitur, & idololatria ut scortatio spiritualis hinc inde describitur in Bibliis. Vide ex multis hæc pauca Exod. 34. 15. 16. *Deut.* 31. 16. *Jud.* 2. 17. & 8. 27. 33. 2. *Reg.* 9. 22. 1. *Chron.* 5. 25. *Esa.* 1. 21. & 23, 16. 17. *Esa. cap.* 57. 3. 4, *Jer.* 2. 30. & *cap.* 13. 6. 9. & 13. 27. & 23, 14. *Ezech.* 16. 15. 25. &c. & 23. 3. *Hos.* 1. 2. & 4. 12. & 5. 3. & 6. 10. *Mich.* 1. 7. *Apoc.* 2. 22. & 14. 8. & 17. 2. & 18. 3. *Confer quæ dicta sunt Joel,* 2. 18 & *supra cap.* 1. 2. *In specie verò, quod ad hunc locum attinet, illa est collationis ratio. Sicut enim meretrix primò habet corporis formam & venustatem, quo bono Dei dono illa turpiter abutitur; sic Ninive erat urbs formosa & famosa seu celebris propter venustatem, magnitudinem; locique commoditatem, quibus bonis & ipsa nefariè contra Deum abusa est.* 2. *Deinde sicut meretrix, ut formam spectabiliorem & amabiliorem reddat, fucos adhibet, mundumq́ muliebrem, qui totus ad totus ad libidinem compositus est, ut vel lasciva corporis ostentatione amatores pelliciat; sic Ninive omnia ad ostentationem & fastum in externis referebat, & in cultu divino ritus humano ingenio valde arridentes, adhibebat, ut tantò facilius aliorum animos alliceret.* 3. *Porro, ut meretrix gestus corporis, dicta & facta pro cujusque amatoris ingenio callida fingit, &, si qui his nondum trahuntur, illis philtra & veneficia parat, quibus vincat & in nassam suam pertrahat, si qui ab illa turpitudine abhorrere vel refugere visi fuerint: Sic Ninive aliis regibus ac nationibus pro cujusque indole suam amicitiam vel offerebat, vel expetitã libens condicebat, dignitates item & opes pollicebatur & largiter conferebat iis, qui verborum blanditiis*

Idololatria est scortatio spiritualis

In quibus conveniat Ninive cum scorto.

vinci

vinci non poterant. Deniq; sicut meretrix ea astutia res suas instituit, atq; eà arte homines tractat, ut qui semel illi animum addixerunt in ejus servitutem quasi pertrahantur, & ab eâ velut mancipia agantur pro libitu: Sic Nineve, quos semel in societatem receperat, sibi mancipabat, dum variis artibus tandem eos exueret imperio, in servitutem redigeret, tam animi, in sua idololatria, quam corporis, in sua tyrannide. Vendere autem seu venundare hic scripturæ phrasis est, & notat per metalepsin in possessionem tradere tanquam venditum, ut explicatum est hoc supra Joel. 3, 6. 7. 8. Amos 2, 7. unde intelliges, quid sit, quando dicitur aliquis venundatus, ad faciendum malum, *h. e. à Deo justè in sensum reprobum traditus* 1. *Reg.* 21. 20. 25. 2. *Reg.* 17, 17. 1. *Maccab.* 1, 16. *Cum qua tamen phrasi cave confundas illam Apostolicam de se ipso homine apud Deum in gratiâ constituto, ut patet ex v.* 25. & 1, 2. c. 8. *prolatam* πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν *Rom.* 7, 14. *Non enim simpliciter hæc, similiaq; ibidem de Apostolo dicuntur, sed secundum quid seu propter malas carnis reliquias semper in hoc mortali corpore usq; ad vitæ finem hærentes, etiam in maximè piis contra suam voluntatem, atq; ita malam radicem seu peccatum originis notat, propter quod olim in Adamo sit &* ipse venditus, *sub peccatum, ut id ei, dum vivat, etiam invito adhæreat, Confer. Rom.* 5, 12. 16. 19. *Hebr,* 12, 1. *Rom.* 8. 23, 24. *Qua de re aliâs cum Deo pluribus,*

Vendere per metalepsin usurpatum

Rom. 7. 14.

Vers. 5.] *Nunc redeo ad Prophetæ nostri textum, ubi occasione præcedentis similitudinis idem Nineve eventurum dicit, quod scortis, quorum fæditas jam nota est? His enim amatores primum vestes à se ipsis donatas detrahunt, quibus superbiebant; Deinde eas ignominiosè ejiciunt, ut*

luto

luto conspurcentur. Ne enim Prophetam saltem agere existimes ecce me contra te, dictum Jehovæ exercituum, ego, ô *Nineve*, retegam fimbrias tuas in faciem tuam, *replicabo eas sursum, ut retegaris & nuda conspiciaris, h. e. extremo dedecore te afficiam, siquidem major mulieri infamia accidere non potest, quam si ipsa retegatur, nuda videatur, & palam omnibus ostendatur Esa.47.3. Jer.13.22. 26. Ezech.16.37. & id vult sequentibus verbis* ut ostendam gentibus, *quæ hactenus quasi forma tua commotæ te coluerunt,* nuditatem *& deformitatem* tuam & regnis *seu nationibus, quas in tui admirationem rapuisti,* ignominiam tuam, *ut agnoscant artes & fraudes, quibus eas circumvenisti, teq; propter eas oderint, & cum perspexerint tuam superstitionem, se abs te sejungant, ac veluti si amatoribus quis fœditatem nudi scorti ostenderet, etiam in illis locis, quæ natura tecta esse voluit (id quod vox hebræa prior propriè innuit, ut loci paralleli ostendunt.) Ipsi rei turpitudine commoti, hoc probrose ita denudatum essent relicturi: Sic tui beneficiarij & vasalli tua clade moniti, qua tuorum deastrorum patebit infirmitas, & tuam turpitudinem aspicientes, tuam religionem seu potius idololatriam deserent.*

Dedecus, mulieré denudari

Vers. 6.] *Quin in signum detestationis maximæ ego per alios* proiiciens *in te* res detestandas, *veluti lutum, cœnum, stercus, qualia solent conjici in meretrices publicâ infamiâ notatas* turpitudine te afficiam *summâ, atq; itate conspurcabo & defœdabo, ut* disponam te, ut speculum, *eadem in te exemplum ac παράδειγμα Matth.1,19. vindictæ & maledictionis, ut quoties deinceps de aliquo magno supplicio aut insigni calamitate narrabitur, statim in exemplum adducaris, omnesque in memoriam sempiternam in te respicientes discant, quàm ego inhumanitatem & idololatriam detester, &*

Dispone re ut speculum.

sis præ magnitudine plagæ tuæ talis, in quam omnes prætereuntes oculos conjiciant, tanquam in speculum, id quod notat hoc loco vox hebræa רֹאִי, *â* רָאָה *i. e. vidit, ita ut conveniat cum* רְאִי, *quod aliàs notat speculum. Ex omnibus enim apparet, hoc loco id passivè, non activè vertendum esse, sicut & sequitur in textu.*

רֹאִי

Vers. 17.] Eritq; ut unusquisq; videntium te. aberret abs te, *subducat sc. te visa, fugiat, deflectat de via, conspectum tuum effugiat, teque de industria refugiat. Luc.* 10, 31, 32. *ac dicat* vastata *ac prorsus diruta est* Ninive, quis movebit ei? *Ellipsis est scripturæ, scilicet labia, & hæc ejus peculiaris phrasis significat alloqui aliquem seu consolari verbis bonis, ut sit aliquantò plus quam condolere, siquidem condolere possumus, etiam absentibus, movere seu alloqui non nisi præsentes, idq; sequens ἐξήγησις satis indicat, quæ ita habet*: Unde quæram consolatores tibi. *Interim ut constet de scripturæ analogia, vide & expende hæc loca Job.* 2, 11. & 16. 5, & 42, 12. *Psal.* 69. 21. *Esa.* 51, 19. *Jer.* 15. 5. & 16. 5. & 22. 10. & 31. 18. & 48, 17. *ac scies, quod movere alicui, sit solari aliquem.*

Movere i. e. solari

נוּד cum dativo.

LOCI COMMUNES.

Ex versu 1.]

Væ denunciatur peccatoribus.

1. Væ] *Deus peccata atrocia tandem atrocibus pœnis vindicat, & antè væ denunciat. Potest hoc per omnia decalogi præcepta deduci, siquidem generalis est regula: Si improbus sum, Væ mihi, Job.* 10. 15. *Væ vobis viri impii, qui quidem dereliquistis legem altissimi, Sir.* 41. 11. 12. *& ut tantùm de his vitiis agamus, quæ hîc nominantur, Væ illis, qui in via Cain ambulant Epist. Jud. v.* 11 *Væ civitati sanguinariæ cædibusq; plenæ, Ezech.* 24, 6. *Habac.* 2. 12. *Deus perdet omnes, qui loquuntur mendacium Ps.* 5, 7. *Væ tibi qui spolias, Esa.*

Es. 33. 1. Væ conjungentibus domum domui, Esa. 5, 8 Væ ædificandi domum suam injustitia, & cœnacula sua injuriâ Jer. 22. 13, Væ multiplicanti non sua Hab. 2, 6.

II. Civitati sanguinibus, id est homicidiis refertæ] *Homicidia sunt gravissima peccata, quorū atrocitatē exaggeratam vide apud alios, præsertim eos, qui in quintū decalogi præceptum scripserunt. Fieri autem hoc potest ex persona Dei, tum quod hominem ad sui imaginem condidit, tum quod toties severissimè prohibuit Gen. 9. 6. Ex persona hominis, tam occidentis, qui quavis belua pejor, cum hæ non sæviant in suam speciem, quam occisi, qui fuit proximus, omnibus modis iuvandus, & si Deus extraordinariè tam graviter hæc punivit, quidni ordinariè liceat magistratui Dei vicario occidere homicidas, quod negant Anabaptistæ.*

Homicidiorum detestatio

III. Mendacio tota est plena] *Deus veritatis author, imo ipsa veritas, mendacium maximè aversatur Zach. 8. 17. diabolus autem mendax est. Joh. 8. 44. Qua de re vide eos, qui in octavum decalogi præceptum scripserunt.*

Veritas amanda.

IV. Laceratione plena, non amovet rapinam] *Violentia & rapina, licet frequentia, maxima tamen sunt flagitia: Vide præceptum decalogi septimum, unde, qui volet, huc plurima congerat: Mihi indicasse sufficit, qui hoc non ago, ut magna comportem volumina, aut meis solius ac Bibliopolæ rebus cum aliorum damno prospiciam.* Ex versu 2.]

Rapina cavenda.

Sonus flagelli] *Qui Deum in beneficiis nolunt agnoscere patrem, coguntur eum in pœnis severū experiri judicem, & qui negligunt gratiam, tandem justam ejus sentiunt iram, Psal. 7. 12. 13. 14. Luc. 19. 42. 44. Prov. 1. 2. 4. seqq. Lev. 26. Deut. 28. Sir. 5. 7.*

Dei ira.

I. Eques inducens flammantem gladium]

Quis fuit, horrendos primùm qui protulit enses?
Quam ferus, & verè ferreus ille fuit!

exclamat profanus poeta: Quod autem illi omnes hi sint, qui contra Dei præcepta ex destinata animi malitiâ peccant decla-

Gladiorū abusus.

declarat hic sanctus Dei Propheta, Confer. v. 1. est enim bellum, una ex calamitatibus, quas Deus toti regioni rebelli solet immittere 2. Sam. 24. 13. Ezech. 5. 16. 17. & 13. 17. 19. qui igitur non vis milites audire tonantes ferro, audias Deum sonantem in verbo, & roga cum piissimo rege, ut sit pax & stabilitas diebus tuis, Esa. 39. 8. Psal. 122. 7. 8. & 85. 9. 10. 11. 12. & 67.

Moriuntur peccatores.

II. Multitudinem confossorum ingentem numerum cadaverum.] *Mors omnis peccati stipendium, Rom, 5. 12. & 6. 23. violenta tamen præcipua ejus, quod sit elata manu contra Deum & proximum Psal. 55, 24. Amos 6, 10. exemplo est Simri & Cosbi. Num. 25, 8. 14. Filii Heli, 1. Sam. 2, v. 25. & 4, 11. Balsazar, Dan. 5, 4. 30. Absolon 2. Sam. 18, 14. Her. & Onan. Gen. 38, 7. 9. Israelitæ 1. Cor. 10, 5. 6. 7. 8. 9, Ananias & Sapphira Act. 5, 5. 10.*

Ex versu [4.

Flagitia apertè arguenda.

I. Propter amplitudinem scortationum scorti] *Scelera publica & flagitia notiora redarguantur apertè & severè 1. Tim. 5, 20. 21. & 4, 2. Tit. 1. 13. Exemplo Prophetarum Christi, & Apostolorum, vide supra c. 1, 1. L. C. II.*

Idololatria cavenda.

II. Si credentes sunt Dei sponsa, Psal. 45, Eph. 5 Cantic. Cant. 1. seqq. & infideles scortum spirituale, quod ipse est ignominiosè dimissurus, Ezech. 16. caveamus cum omnia alia peccata, tum præcipuè idololatriam, qua quia alij honorem & amorem sponso nostro debitum deferimus, ipse statim ad zelotypiam commovetur gravissimam, & à se expellit, Jer. 3. 3. Ita tamen, ut in hac vita sit spes veniæ, ibidem v. 7. 8. Qui verò servaverit fidem in baptismo datam, huic corona justitiæ reposita est in cœlis 2. Tim. 4, 7. 8. Et hic ad nuptias agni beatas admittitur Apoc. 19, 7. 9. & 21, 9. 10.

Ex

Ex versu 5.]

Retegam fimbrias tuas in faciem tuam, ut gentibus ostendam nuditatem tuam] *Quando homines bonis Dei donis abutuntur contra ipsum, his eos privat, ut agnoscant suam miseriam & Dei, qui dederat, beneficentiam, Hos. 2, 8. 10. Ezech. 16, 17. 18. 19. 52. Sicut in genere de hominibus omnibus ostendit parabola dispensatoris iniqui Luc. 16, 1. seqq. Ne igitur dicas, dives sum, cum non noris, te esse pauperem & nudum Apoc. 3, 17. Consilium tibi do, compares tibi vestimenta alba, ut induaris, ibid. v. 18. Nam beatus, qui in adventu Domini sui vigilat, & servat vestimenta sua, ne nudus ambulet, & cernantur pudenda ipsius Apoc. 16, 15.*

Donorũ Dei abusus punitur.

Ex versu 6.

I. Projiciens in te res detestandas, turpitudine te afficiam] *Honorantes se honorat Deus, ac contemptores ejus leves fiunt, 1. Sam. 2, 30, ut evadant in caudã, h. e. sint infra omnes infimos Deut. 28, 44. Nam gloria, & honor, & pax omni operanti bonum Rom. 2, 10. Contra qui peccant in Deum, gloriam eorum ignominia commutat, Hos. 4, 7. ut saturentur ignominia præ gloria Habac. 2, 16. gloria: qua superpiebant nimium, nam ante confractionem superbia, & ante lapsum alti sunt spiritus, Prov. 16, 18. & 18, 12.*

Pios gloria, impios dedecus manet

II. Edam in te exemplum] *Deus quosdam etiam in hac vita punit gravissimè, ut inde alii exemplum capiant, & periculum in illis faciant, sibi quòd ex usu sit, vide hæc loca Num. 5, 21. Deut. 28, 37. & 29, 23. 1. Reg. 9, 7. 8. 2. Chron. 7, 20. Ezech. 5, 15. & 14, 8. 2. Thess. 1. 5. Hebr. 4, 10, Epistola Jud. v. 7.*

A Deo eduntur exempla.

Ex versu 2.

I Erit ut quisq; videntium te aberret ab te]

Amicorũ perfidia.

Notatur hic plerorumq; amicorum perfidia, de quibus verissimum illud distichon:

Tempore felici, multi numerantur amici,
Cum fortuna perit, nullus am cus erit.

Vide Obad. v. 7, L. C. I. Quare si comparaturus es amicum, in afflictione compara eum, neque cito credas te ipsum ei, &c. πολλοὶ γὰρ πιστὸς καὶ βρώσιος εἰσιν ἑταῖροι *Sir. 6, 7. 8. 9. 10, 11, 12. seqq. & 12, 7. seqq.*

Nullus ad amissas, ibit amicus opes.

Sicut idem experientia teste & naturæ luce monuerunt sapientes Ethnici.

Impiis nõ est succurrendũ.

II. Vastata est Nineve quis solabitur eam] *Quum pereunt improbi, cantus exercetur Prov. 11, 10. Nam homo si est oppressus propter sanguinem hominis, ad foveam usq; fugiat amicus, nemo sustentet eum Prov, 28, 17. & qui alios crudeliter opprimit, meritò crudeliter opprimitur, juxta communem regulam: Ut fecisti, ita fiet tibi Obad. v. 15.*

PARS POSTERIOR.

Si Alexandria potest everti, etiam Nineve.

Vers. 8.] Quoniam autem videtur esse ἐκ τῶν ἀδυνάτων, *ut in has angustias redigatur Nineve, exemplo rem probat Propheta, hoc modo: Non est, ô Nineve quod putes, quando superbia animi tui te seducit, Obad. 3. 4. te adeo munitam esse, atq; adeo constabilivisse tuum regnum, ut Deus illud irripere nequeat. Vanam enim hanc fiduciam esse vel inde apparet, quod Deus ille longè munitiorem urbem Alexandriam Ægypti possit perdere. Cur igitur tu non capiaris & evertaris, sicut illa?* An melius esset tibi, quam No nutritiæ,

No nutritia.

quæ est quasi mater & nutrix totius Ægypti, opum amplitu-

amplitudine & emporii celebritate, an existimas meliorem fore conditionem tuam, aut mitius tecum actum iri, quam cum illa munitissimâ Ægypti urbe, quæ jam No dicitur, sed postquã eversa est ab Alexandro Magno, longè post readificata, nomen ab eo accipiet, & dicetur Alexandria, quod cognomen esse No veteris destructæ & post restauratæ autores sunt hebræi, Chaldæus paraphrastes, & Hieronymus, & situs Alexandriæ è Josepho l. 2. de bel. Jud. cap. 16 descriptus his verbis: Alexandria multitudine & divitiis abundans, magnitudine Jerosolymæ non impar: habet siquidem in longitudine stadia triginta, in latitudine decem. Munitur undiq; aut incommeabili solitudine aut importuoso mari, aut fluminibus, aut cœnosis paludibus, sicut & à Q. Curtio l. 4. idem probatur, & quæ hic apud Prophetam sequuntur, quod fuerit sita inter rivos, *vel Nilum magnũ illum fluvium* καὶ ἐξοχὴν *plurali numero dictum, ut supra cap. 2, 6. qui eam cingebat, ut refert Strabo lib. 17. Commoditates, inquit, habet multimodas, duo maria locum undiq; alluunt; alterum à septentrione, quod Ægyptium dicitur, alterum à meridie Marejas lacus, & Mareotis appellatur. Eum Nilus multis fossis è superioribus partibus tum è lateribus actus implet, per quas multò plura importantur, quam è mari, adeo ut portus, qui ad lacum est, ditior sit marino: vel cœnosas paludes, & quod aquis sit circumdata,* cui præmunitio, *seu antemurale sit ipsum* mare & à mari est murus *ejus, quemadmodum in locis ex Josepho & Strabone allegatis prolixius videre est.*

Est Alexandria.

Hujus situs describitur.

Vers. 9.] *Neq; tantùm hæc præsidia habebat illa urbs loci naturâ, sed etiam multa auxilia externa. Nam* Æthiopia, *quæ exercitu erat quam maximè instructa, 2. Chro. 14, 9. & 16.*

Æthiopia

& Ægypti potentia.

& 16, 8. robori ipsi erat, *&* Ægyptus *illa valde populosa, cujus erant gentes infinitæ, in qua regnante Amasi, viginti millia urbium, teste Herodoto lib. 2. Confer Esa.* 19. *Jer.* 46. *Quin etiam* Puthæi & Lybies, ex africa tota Jer. 46, 9. erant auxilio tibi. *juverunt te, ô Alexandria, strenuè, nec tamen à Nebucadnezaris à Deo immissi potentia te vindicare potuerunt, ubi tamen Phut & Lybia parum differre arbitror.*

Alexandriæ eversio horrenda

Vers. 10.] *Quanquam autem ita probe ab omnibus præsidiis fuit instructa, quæ ad defensionem pertinere poterant, tamen* etiam hæc deportationi fuit, abiit in captivitatem, *eversa est urbs ipsa, & cives abducti sunt in exilium, quotquot ex bello fuerunt superstites. Nam multos si.stul.t in expugnatione gladius, excidium secundum omnes ætates factum est, & nullum crudelitatis genus intermiserunt Chaldæi milites, siquidem, quæ est extrema sævitiæ species,* parvuli hujus civitatis *ab illis in saxa illisi sunt* 2. *Reg* 8, 12. *Psal.* 137, 9. *Esa.* 13, 16. *Hos.* 14, 1. *&* quidem in capite omnium vicinorum, *passim per compita, ubi multorū vicorum quasi capita i. e. initia, & hoc ad majorem pertranseuntium terrorem, cum videant, neq; innoxiæ ætati parci, ut cogitent, quid se reliquis adultioribus futurum sit, ubi &* super honoratos ejus urbis *senes aliosq; in dignitatis collocatos fastigio,* projecerunt sortem, *ut addicerentur in servitutem Obad. v.* 11, Deniq; omnes magnates ejus vincti sunt compedibus, *catenisque ferreis, quia verbum hebræum est* רֻתְּקוּ *unde* רַתּוֹק *catena ferrea. Notandum verò hic, quod loquatur Nahum prophetarum more, præterito pro paulò post & certissimè futuro posito, siquidem noster Propheta videtur omnino prior fuisse Jeremia & Ezechiele, sub quibus tamen No durabat, & vastanda erat Jer.* 46, 25. *Ezech.*

in quâ occisi parvuli.

& senes abducti,

רתק.

Prophetice hæc sunt prædicta.

Ezech. 30, 19. 21. *quorum ille tempore Josiæ, Jer.* 1, 2. *hic etiam post eum, tempore deportationis Babylonicæ, prophetare cœpit, cum noster Nahum tempore Hiskiæ regis, & paulò post seqq. regum vixisse credatur, ob historiam Sennacheribi, de qua cap.* 1. *Etsi igitur præcisè, quando hæc contigerit deportatio, nõ annotatum est in Biblijs: tamen valde probabiliter ex locis jam citatis, & præcipuè c.* 46. *Jeremiæ colligimus, facta hæc esse & impleta, quando totam Ægyptum Nebucadnezar subigeret. Ubi non est, quod excipias, ita exemplum hoc huc minus quadrare, cum inde confirmetur interitus Nineves: Prophetæ enim ex Dei instinctu non minus exempla sumunt à præsentibus & futuris, quam à præteritis, ut ita, cum illa viderunt, etiam reliqua, quæ inde sunt probata, futura certissimè intelligant homines, vide Exod.* 3, 12. 2. *Reg.* 19, 29. *Es.* 7, 18. *Matth.* 24, 3. 1. *Sam.* 2, 34. *Sic etiam Jeremias res propinquiores futuras in Prophetiis adhibet ad confirmandas eas, quæ postea longiore intervallo eventuræ sunt c.* 20, 28. 44, 49. *Quod cum ita sit, probare Francisci Junii conjecturam hoc loco non possumus, quasi hæc gesta sint præterito tempore, cum illa nullo certo nitatur fundamento, quod nostra explicatio habet, etiam in notis biblicis Junii.*

Quando contigerint.

Prophetæ etiam à futuris confirmant.

Vers. 11.] *Hoc vero cum satis accurate enarrasset Nahum, porro ad Nineven se convertit, sic concludens: Quemadmodum No, urbs illa potentissima, miserè peritura est, ut versu præcedente dictum est: Sic etiam tu ô Nineve: Quemadmodum illa mero furoris divini inebriata est, sic* etiam tu inebriaberis, *i. e. scripturæ stylo, non tantum calamitatibus premeris (quod vocat ipsa bibere Obad. v.* 16.) *sed prorsus opprimeris, hostium pudore ac metu te abscondes,* eris lati-

Nineve evertetur inebriari.

latitans, *neq; audebis prorepere in paucis tuis residuis, nam* tu quoq; desiderabis sufficiens robur propter inimicum, *cui hoc opponas, cum te tuo privaverit.*

Vers 12.] *Sed fortè aliquid fiduciæ collocas in tuis præsidiis, munita urbe, arcibus, propugnaculis & populi multitudine, me vide, mihi crede, nihil est. Nam non dicam una aut altera, sed omnes* munitiones tuæ sunt *similes* ficubus *(sic enim hoc loco supplenda est similitudinis particula, quæ sæpe apud hebræos deest, & ex toto contextu facilè potest suppleri. Nunc inspiciantur hæc loca Gen.* 49, 9. 14. *Ps.* 11. 1. *Prov.* 10. 20. & 11, 22. & 18, 4. *Mich.* 3, 12. *)* & primitivis fructibus, *(ubi* עם *conjunctionis cupulativæ vim habet, ut* 1. *Sam.* 17, 42. *quemadmodum enim illæ & hi,* si moveantur saltem arbores, illico cadere solens in os comedentis, *ejus qui commesturus est, & propterea arborem concutit, sic tuæ munitiones facilimè dejicientur & expugnabuntur, nulloq; negotio ad votum obsidentium concident, quemadmodum ficus statim abjicit suos grossos à magno vento concussa Apoc.* 6, 13.

Ellipsis particulæ similitudinis. עם

Vers. 13.] *Multitudinem populi quid est quod prætendas?* Ecce populus tuus *erit* ut fœmina, *animo omninò illis tui bellatores erunt similes Esa.* 3, 12. *Jer.* 51, 30. & 48, 41. & quidem in medio tui: *ubi deberent se viros præstare, juxta proverbia; In tuo regno, in tuo loco & fano, intra tuas præsepes, ubi unusquisq; audacior, sed vident malum ad se pertingere.* Nam inimicis tuis omnino aperietur porta terræ tuæ, *ut omnia pateant, & pervia sint hostibus, arces in finibus regni exstructæ, quas claves germani dicunt, in hostiũ devenient manus, atq; adeo facilè, ut nihil supra, ac si sua sponte aperirentur, nam* absumet ignis, *ultionis divinæ* vectes

Viri fæminis similes.

vestes tuos. *Vestes autem in scriptura notant potentiam aut robur quodvis civitatis aut regionis, & per Synecdochen, propugnacula fortissima, quibus se tutos fore credunt incolæ, ut vectibus & repagulis illi, qui sunt in ædibus, quarum januæ obdiderunt pessulum, vide* 1. *Sam*, 23, 7. 1. *Reg.* 4, 13. 2. *Chron.* 8, 5. & 14, 7. *Psal.* 147, 13. *Jer.* 49, 31. *Thren*, 2, 9. *Amos.* 1, 5. *Jon.* 2, 7. *Jerem.* 51. 30. Vestes. i. e. potentia, propugnacula.

Vers. 14.] *Tu tamen, quasi te esses defensura, ita præparabis omnia, quæ poteris: Age vero,* aquas obsidionis, *quibus sitim restinguas, durante obsidione,* hauri tibi, *per Synecdochen, omnem commeatum intelligit,* firma etiam munitiones tuas, *quæ quodammodo corruerunt. Id ut possis,* prius ingredere in lutum, *idq; subige, ut inde lateres ad munitiones firmandas pares,* calca argillam, *&, ut excoquere queas lateres jam confectos,* refice fornacem laterariam. *Hæc omnia multa alia facies quidem, sed nihil proficies, siquidem & hæc dicta sunt εἰρωνικῶς, qua de re supra cap.* 2, 1. Aquæ obsidionis.

Vers. 15.] *Nam ibi in tuis arcibus, dum ita eris in opere,* consumet te ignis *ultionis divinæ, & præcipuè bellum (vide Amos c.* 1, 4. *Joel.* 1, 19. & 2, 3, 30. *Amos* 7, 4.) *id quod sequens ἐξήγησις dicit apertius, ibi* exscindet te gladius, *devorabit,* comedet te, *metaphora sumpta ab animalibus carnivoris, ut alias os gladii pro acie dicitur, comedet te, inquam,* melolontha, *de quo genere insecti dictum est Joel,* 1, *v.* 4. *quamvis tu te* tam numerosam efficeres, *atque adeo, ô Rex, (masculinum genus verbi hebræi id innuit) fac te numerosum,* ut melolontha, *ita ut terram ipsam quodammodo graves, ut supra versu tertio; coge exercitum copiosissimum ex milite extraneo, & tu urbs ipsa* Ignis i. e. bellum.

ipsa Nineve (id quod genus fœmininum verbi hebræi notat) numerosam te effice *& multos ex tuis civibus in aciem producito*, ut locusta *magno cum agmine solet advenire, unde scriptura magnam congregationem ac multitudinem quamvis cum Locustarum copiis comparat Jud. 6, 5. & 7, 12. Jer. 46, 23. Judith. 2, 11. quæ & apud hebræos propterea nomen à multitudine habent* אַרְבֶּה *à* רָבָה *multiplicavit. Hæc omnia pro eo, quantum poteris, studiosè curato, tamen hostibus non evades superior.*

Multitudo confertur locustis.

Vers. 16.] *Neq; est, quod spei quippiam ponas in mercatoribus tuis, quasi illi sint pro te omnia facturi, omnemq; moturi lapidem, ut salva maneas in ipsorum usum. Nam quanquam tu* negotiatores tuos multiplicasti præ stellis cœli, *hyperbolicè, proprie vero notat valde copiosè. Gen. 15, 5. & 22, 17. & 26, 4. Exod. 32, 13. Deuter. 1, 10. & 10, 21. & 28, 62. 1. Chror. 27, 23. Nehem. 9, 23, tamen non proderunt tibi tempore angustiæ, nam sunt velut bruchi & melolanta, quæ sibi suisq; rebus consulunt, & postquam sibi prospexerunt de victu, abeunt. Nam ut* melolantha *postquam* grassata est *& irruit, paulò post avolat : Sic etiam illi negociatores tui, rebus suis providentes tantum, & tibi ad regni patriæq; defensionem nihil succurrentes citò evolabunt, cum bellum funestum ingruere viderint. Quibus tamen verbis nequaquam damnata ipsa mercatura, sed mercatorum malorum perfidia.*

& stellis cœli-

Mercatores ut bruchi.

Vers. 17.] *Ut vero in illis negociatoribus tuis nulla tibi consilii vel auxilii copia, sic nec in tuis ipsius principibus erit quicquam præsidii. Nam diademati &* comatuli tui, *qui comam studiosius nutriunt, ut olim abradendâ illâ abstinebant Nazirai ex voto, sunt* similes locustæ, *tum propter otium*

Comatuli ut locustæ

otium ignavum, quandoquidem fruges tantum consumere nati tum propter metum, quod facile in fugam conjiciuntur, ut locustæ facilè territæ avolant, & principes tui juniores *qui regi in aula ministrant, & peculiare dignitatis nomen ab ætate ab ortu habent Jer. 51. 27. ut dicantur* טַפְסְרָם *composita voce* טַף *i. e. parvulus, &* סַר *sibe,* שַׂר *id est, princeps,* טַפְסְרָם
sunt sicut locustæ locustarum, *i. e. prægrandes, velut locustæ maximæ & voracissimæ ob summum luxum ut sit,* גּוֹבַי גּוֹב *hebraismus, similis ill*, *Rex regum, Dominus dominantium, de quo Buxt. thes. p. 3. 31. &* גּוֹבַי *pro* גּוֹבִים *ut idem notat pag. 82. etiam illi fugam capessent, ut locustæ, quæ de nocte,* tempore frigoris castra metantur per maceri- גְּדֵרָה
as *(potius verterim, quam per sepes, cum* גְּדֵרָה *cujus plura le hoc loco extat, significet murum & rudibus lapidibus congestis, sine calce ac cæmento) & ob copiam justi exercitus speciem habet, sed mane* sole exorto errat, *aufugiunt, celeri-* בָּרַח
ter abeunt seu avolant (ut בְּרַח *Cant. Cant. c. 8, 14. & φεύγω Matth.* 10. 23. *accipitur) ita ut* non dignoscatur φεύγω.
locus illius unius cujusq;, vel ubi fuerint ipsi omnes, *sic etiam tui juniores principes diffugient hoc malo belli irruente, ut non cognoscas deinceps, ubi fuerint.*

Vers. 18.] *Sed ne dicant Ninevitæ, ô Nahum, loqueris hactenus de hominibus inutilibus, quod nihil urbi sunt profuturi; Credo & concedo, sed scias, quod Nineve etiam habeat alios viros prudentes & rei militaris peritos. Huic igitur objectioni tacitæ quoq; occurrit Propheta,* dormitabunt pastores tui, *regni proceres, vide Mich. 5, 4. 5. 6. & 7.* 14, O Rex Assyriæ, *somnolenti erunt, ut animum ad cogitandū nequeant instituere, animis consternabuntur, quando sentient, non posse ad salutem converti hoc malum divini-* Pastores i.e. proceres.

tus immissum, & jacebunt magnifici tui, abundabunt, *abundantissime diffugient & diffundent se* populus tuus super istos montes, *dispersus ut oves, quæ carent pastore, dum* nullus eas congregat *in caulas,*

Vers. 19.] *Hisce jam ita expositis, conclusio subjicitur, qua & pœnæ magnitudinem, & ejus causam præcipuam Propheta repetit, ut hunc quasi aculeum in animis auditorum relinquat, quò sæpius & diligentius horum recordentur. Sic autem per gradationem progreditur : nulla est plaga tua, ô Nineve, curatio, nulla mitigatio, nulla consolatio, & plane irreparabilem accepisticladem.* Nulla est contractio fracturæ tuæ, *i. e. curatio, quia quando incipit curari vulnus, tum cutis circumcirca corrugatur,* ægra est plaga tua, *ægra, quia ægros facit, qui illâ sunt affecti, sic Jer.* 14.17. & 10, 19. & 30. 12. quicunq; audient rumorem tuum *famam de te sparsam ad verbum, auditionem, vide Obad. v.* 2. complodent, *in signum lætitiæ suæ intus in animo conceptæ,* manu super te, *(quia hic lætantium est gestus, ut Psal.* 47. 2. 2. *Reg.* 11, 12. *Esa.* 55. 12 *Job.* 17. 23. *est legere, quantumvis diversis phrasibus) & probabiliter, siquidem ferè nullus est populus, quem tu non vexaris, & proinde meritò sibi quisq; de tuo gratulabitur exitio. Nam* quem non pervasit afflictio tua jugiter ? *certè plerosq; populos attigit, & proinde omnes illi nunc tandem in tua clade illâ miserabili præ lætitia gestient, dicentes ; quomodo cessavit exactor, fregit Jehova baculum improborum, sceptrum dominantium, Esa.* 14. 4. 5.

Ægra plaga.

Complodere manu.

LOCI COMMUNES.

Ex versu 8.]

Civitatis salus.

I. An melius esset tibi quam No ? *Civitas à Deo serva-*

servatur, Psal. 46.5.6.7. & 127.1. Esa. 37.35. & propter impietatem perditur, quantumvis munita Sup. c. 2.8. L. C. 1. Amos. 9.3. Hobad. v. 4.

II. Nutritiæ.] *Deus propterea societates hominum voluit institui, ut alter alterius ope juvetur: idq; præcipit generali isto mandato, ut diligas proximum tuum, sicut te ipsum Lev. 19.18. & illo, quodcunq; vultis, ut faciant vobis homines, facite & vos ipsis Matth. 7. 12. Id ut tantò commodiùs fieri possit, etiam hunc ob finem secundarium (primarius enim est gloria Dei) condita sunt magna emporia, in quæ variæ importantur & exportantur merces, in usum vicinorum, qui inde petere possunt, ad victum & amictum, item ad medicinam &c. necessaria:* Emporiorum finis.

Non etenim terræ ferre omnes omnia possunt:

In emporia verò ex variis longeq; dissitis regionibus exoticæ convehuntur merces beneficio navigationis &c. Meminerint autem hoc titulo munitæ urbes magnæ, ut sint nutritiæ, hoc est, alant potius & sustentent, quàm occidant miseros vicinos in oppidis & pagis nimio quæstui deditæ. Hoc ut innuatur in scripturâ, illæ fœminarum more describuntur, & hæc filiæ appellantur Num. 21. 25. 29. Jud. 11. 26. vide plura de hac re in Amos. 5.2. sint nutritiæ. & fœminæ.

III. Sitæ inter rivos] *Quia hoc loco illud beneficium urbi Alexandriæ divinitus concessum celebratur, quod fuerit sita od aquas & fluviales & marinas (sicut pleræq; civitates Anseaticæ) ut ita utrinq; beneficio navigationis facilius exoticæ merces possint advehi, quantum hoc sit commodum nostris tributum, quo carent urbes à mari remotiores, diligenter inculcandum est. Quemadmodum beneficium Dei magnum celebratur, quod Zabulon ad portum ma-* Beneficium maris quid moneat.

rium habitet, ad portum Navium Gen. 49, 12. Jos. 19. 10. seqq. sic Dan. Jud. 5. 15. Jos 19, 40. & Tyrus ac Sydon inde prædicantur Ezech. 27, 3. seqq. Salomon. 2. Chron. 8. 18. & 9. 21. Jehoschaphat, 1. Reg. 22, 29. Nã mare propterea etiam à Deo est conditum, ut illic naves ambulent Psal. 104. 25. 26. & nautæ videant celebrentque Dei mirabilia opera Ps. 107. 23. seq. & sicut Deo benedicente naves onustæ ac cum divitiis redeunt. Prov. 31. 14. Sic eo irato pereunt, & ab eo confringuntur, Psal. 48. 8. 2. Chron. 20, 37. Esa. 23. 1. & 33. 14. Expectent igitur classes oceani Dominum. Esa. 60. 9. cui mare & venti parent. Matth. 8. 27.

Ex versu. 9]

Deo fidendum, non hominibus.

I. Æthiopiæ robori erat & Ægyptus] *Nulla est sapientia, nullaque intelligentia, nullum consilium ex adverso Jehovæ, equus aptatur ad diem prælii, sed Jehovæ est ipsa salus Prov. 21. 30. 31. Illi ergo est confidendum, non hominibus, quantumvis sint multi & potentes Psal. 62. Non enim est rex, qui servetur multitudine copiarum, potens enim non eripitur multitudine virium Psal. 33. 16. 17. 18. seqq. hi curruum & illi equorum, nos vero nominis Jehovæ Dei nostri recordamur. Psal. 20, 8. 9.*

Fœdera.

II. Fœdera cum impiis inita parum prosunt, quando Deus puniturus est. Vide tractatum de fœderibus.

Ex versu 10.]

Civitatis excidium

I. Et hæc deportationi fuit] *Propter idololatriam & injustitiam vastantur civitates etiam munitissimæ Mich. 1. 7. & 6. 16. & 3. 1.*

Pœna dilata.

II. Parvuli si sunt.] *Quo vindicta Dei tardior, eò est gravior, cũ diu fuit spreta ejus longanimitas, Rom. 2. 4. 5. & in externis malis sæpè malorum parentum culpam unà luere coguntur liberi Exod. 20, 5. Lev. 26, 29. Deut, 28. 32. 53.*

Ex

Ex versu 11.]

I. Tu quoq; inebriaberis] *Poculum est in manu Jehovæ, & vinum turbidum est plenum mixtione, ex quo fudit, veruntamen feces ejus, quas expresserunt, bibent omnes improbi terræ, Psal 75. 9. ut errent, sicut errat ebrius Job. 12. 25. quum inebriantur, sed non vino, perfundit autem eos Jehova spiritu soporis alti Esa. 29. 9. 10. Confer Esa. 51. 17. 22. Jer. 25. v. 15. Esa. 24, 9.*

Jehovæ ira velut merum.

II. Eris habitans] *Quisquis male agit, odit lucem, Joh. 3. 20. & quisquis male egit, coram Deo & hominibus se abscondere conatur Gen. 3, 10. sed frustra, quia oculi Jehovæ attendunt ad vias cujusq; nullæ sunt tenebræ, ubi se abscondant operarii iniquitatis. Job. 34. v. 21, 22. Ne itaq; dicas, à Domino abscondar, &c Sir. 16. 17. 18. 19. 20. Impii quidem dicent in extremo die, colles tegite nos, Hoc. 10. 8, Apoc. 6. 16. sed Deus omne opus adducet in judicium cum omni re occulta, sive bonum sive malum Eccl. 12, 15, 16. vide Eph. 5. 12, 13. 14, Matth. 10, 26.*

Opera tenebrarũ in luce redarguentur.

Ex versu 12.]

Omnes munitiones similes ficubus. *Hac & similibus parabolis de maturis fructibus Amos 8. de messe & vindemia Joel. 3. declaratur Dei longanimitas, qui non facilè antè punit, quam completa fuerit hominum iniquitas Gen. 15. 16 & peccata sunt quasi fructus in arbore (quæ hic est homo Ps. 1. 3.) pendentes, qui multos quidem sustinent ventos, cum sunt adhuc immaturi sed ubi jam maturuerunt, sponte sua deciduntur. [illegible] tum hoc seculum est quasi ver, quo l[illegible]*

Dei benignitas.

Opera sunt fructus.

In igne tres Danielis socii, Dan. 21. 3. 29. *In mari Exod.* 14. 12. *In fluvio Jos.* 3. 16. *Israelitæ, in navi discipuli Matth.* 8. 26, *Vide Hebr.* 11.

Ex versu 16.]

Multiplicasti negociatores, tuos, avolabunt ut melolontha.] *Indicatur hic, quod in amplitudine mercaturæ pleni sint multi violentiâ, quâ peccant, Ezech.* 28. 16. *ut merito probe cavendum suadeat sapiens, ne quis temere ineat consilium cum mercatore de permutatione, Sir.* 37. 12. *Quia inter venditionem atq́; emptionem peccatum ultro citroq́; teritur, Sir.* 27. 2. *Prov.* 20, 14. *Interim mercatura ipsa non damnatur, cujus si tollitur abusus, manere potest usus, quod contra Anabaptistas quosdam est notandum.*

Mercaturæ abusus

Ex versu 17.]

Diademati tui, principes juniorum sunt locustæ locustarum.] *Ignavum otium, luxuria & ἀσωτία in magistratu maximè reprehenditur Prov.* 31. 4. 5. *Esa.* 5, 11. 15. 22, 23. & 28. *v.* 7. 8. *Hos.* 7, 7.

Luxus in magistratu.

Ex versu 18.]

I. Dormitabunt pastores tui.] *Vigilantem oculum & aurem audientem, Dominus æque facit utrumque Prov.* 20, 12. *In ira vero Deus dat personas, ad gubernandum ineptas Esa.* 3, 3. 4. 5. 6 *Agnoscamus igitur gratis animis, cum dedit personas aptas & idoneas. Proverb.* 29. 2. *Eccles.* 10, 13. 24. *Sir.* 10, 1. 2. 3.

Magistratus bonus & malus.

II. Sunt velut pastores, qui populo benè præsunt Esa. 44. *ult. Jer.* 23. 2. *Vide Mich.* 5. 2. 5. *ubi autem non sunt*

Pastores politici.

Ex versu 19.]

Impiorũ exscidiũ.

Nulla est contractio fracturæ tuæ] *Morte improbum afficit afflictio, & qui oderunt justum, disperduntur Psal, 34. 22. Supra caput.* 1, 9. *L. C. II, suos autem Deus percutit, & iterum obligat, vulnerat & curat, Hos.* 6. 1. *morte afficit. & in vitam restituit, deducit in infernum & reducit, deprimit & extollit* 1. *Sam.* 2. 6, 7. *Idem Deus omnis gratiæ author, qui vocavit nos ad æternam suam gloriam in Christo Jesu, paulisper afflictos perficiat, stabiliat, roboret, fundet, ut ipsi sit robur & gloria in secula seculorum, Amen,* 1. *Pet.* 5. 10. 11,

Esai. 52. *v.* 9.

פִּצְחוּ רַנְּנוּ יַחְדָּו חָרְבוֹת יְרוּשָׁלָםִ
כִּי נִחַם יְהוָה עַמּוֹ גָּאַל יְרוּשָׁלָםִ׃

I, INDEX.

I. INDEX

Autorum, qvorum ſententiæ in hoc Commentario vel laudantur vel refutantur.

II. INDEX

Vocum Hebræarum, qvarum Etymologiæ, Emphaſes, propriæ ſignificationes & differentiæ hic declarantur.

III. INDEX
Verborum & Rerum Memorabilium.

FINIS.